

SDP:N EDUSKUNTAVALIOHJELMA 2023

ROHKEUTTA OLLA
SINUN
PUOLELLASI

SDP:N TAVOITTEITA 2030-LUVULLE

**ROHKEUTTA OLLA SINUN PUOLELLASI
- SDP:N TAVOITTEITA 2030-LUVULLE**

Lue SDP:n eduskuntavaaliohjelma kokonaisuudessaan osoitteessa sdp.fi

Sisällysluettelo

VAALEISSA ON KYSE VALINNOISTA.....	7
SUOMI SIVISTYKSEN JA OSAAMISEN HUIPULLE.....	9
Palautamme Suomen koulutuksen kärkimaaksi	10
Osallisuus on demokratian edellytys.....	14
Lisäämme nuorten osallisuutta ja parannamme hyvinvointia	15
Kulttuuri lisää hyvinvointia	15
TYÖ RAKENTAA HYVINVOINTIA JA KESTÄVÄÄ TALOUTTA.....	19
Kohti täystyöllisyyttä ja parempaa työelämää.....	20
Yhteiskunnan toimintaympäristöjen on tuettava kestävä kasvua	23
SOLIDAARINEN YHTEISKUNTA PITÄÄ KAIKKI MUKANA.....	27
Uudistamme ja yksinkertaistamme sosiaaliturvaa	28
Sote-uudistuksella turvaamme palvelut	28
Turvaamme kestävä työläkejärjestelmän ja eläkkeet, joilla tulee toimeen	31
Turvaamme vammaisten henkilöiden oikeuden osallisuuteen.....	31
Lastenoikeudet ovat perhepolitiikkamme ytimessä	31
Parannamme yksinasuvien asemaa	32
TULEVAISUUS RAKENNETAAN TÄNÄÄN.....	35
Ilmastokriisi ja luontokato on ratkaistava yhdessä	36
Kunnianhimoista ja uudistavaa elinkeinopolitiikkaa	38
Energiapolitiikka - vihreä siirtymä on elinehto yrityksille ja kotitalouksille.....	41
TURVALLINEN MAAILMA JA SUOMI.....	45
Yhdessä Ukrainan tukena	46
Kansainvälisen yhteistyön tavoitteiden on oltava kunnianhimoisia.....	46
Edistämme kestävä kehitystä käytännön yhteistyöllä.....	47
EU, jonka me haluamme	48
Yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta on parannettava	50
KAIKEN POHJANA ON KESTÄVÄ TALOUS	55
Talouden vahvistaminen vaatii arvovalintoja	56
Vahvistamme julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä.....	57
Tarvitsemme pitkäjänteisyyttä ja erilaisia keinoja	58
Hyvinvointivaltion rahoitus edellyttää riittäviä verotuloja	59
Haemme säästöjä ennakkoluulottomasti	61
Uudistamme kehysjärjestelmän tukemaan julkisen talouden kestävyyttä	62

VAALEISSA ON KYSE VALINNOISTA

Vaaleissa on kyse valinnoista. Valinnoista erilaisten arvojen välillä. Valinnoista, jotka vaikuttavat meidän kaikkien arkeen ja Suomen tulevaisuuteen.

Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa me sosialidemokraatit haimme valtakirjaa aloittaa muutos. SDP:n viesti oli ja on: jokaisella on oikeus odottaa, että huomenna on paremmin kuin tänään. Tämän muutoksen olemme nyt aloittaneet ja haemme luottamusta näissä vaaleissa neljälle uudelle vuodelle.

Jokaisella lapsella on nyt oikeus varhaiskasvatukseen ja yhdenvertaiseen alkuun. Jokaisella nuorella on oikeus vähintään toisen asteen koulutukseen. Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty niin, että yhä useammalla on mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin haluaa.

Jokaisella suomalaisella on oikeus työhön ja arkea tukeviin palveluihin. Olemme luoneet toimintaympäristön, jossa työllisyys on ennätyslukemissa pandemiasta ja sodasta huolimatta. Työelämä on tasa-arvoisempi ja vanhemmilla on paremmat edellytykset jakaa vanhemmuus tasaisesti. Hallitus on vahvistanut työelämän tasa-arvoa ja työntekijöiden asemaa sekä vahvistanut sopimisen kulttuuria.

Jokaisella ikäihmisellä on oikeus luottaa siihen, että apua voi saada, kun sitä tarvitsee. Pieniä eläkkeitä on nostettu luvatusi. Sote-uudistus on viety maaliin ja nyt luotujen hyvinvointialueiden tehtävänä on pitää huoli seitsemän päivän hoitotakuun toteutumisesta ja vanhustenhoivan laadusta.

Jokaisella suomalaisella on ollut mahdollisuus tuntea turvallisuutta mullistusten keskellä. Marinin hallitus on kuljettanut maata kohti Naton jäsenyyttä ja rakentanut Suomen aktiivista roolia kansainvälisesti. Puolustusvoimien resursseja on vahvistettu ja hävittäjähankinnat tehty hyvässä yhteisymmärryksessä yli puoluerajojen. Olemme parantaneet huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja vastanneet ilmastokriisiin luomalla polun kohti hiilineutraaliutta.

Listaa voisi jatkaa vielä pitkään, mutta katse on käännettävä tulevaisuuteen. Työ on vielä kesken. Maksuton toinen aste tarvitsee parikseen vahvemman peruskoulun. Työelämän pelisäännöt ja työntekijöiden oikeudet kaipaavat vahvistamista ja osaamisen kehittämistä on tuettava läpi elämän. Tulevia kriisejä on torjuttava kasvua ja vahvaa julkista taloutta luovalla politiikalla. Tavallisten ihmisten pärjäämistä nousevien hintojen ja talouden epävarmuuden kanssa on vahvistettava.

Mitään näistä ei tapahdu ilman SDP:tä. Eduskuntavaaleissa on jälleen kyse arvovalinnoista.

Julkista keskustelua hallitsee kuitenkin vääjäämättömyyspuhe. Sitä ylläpitävät oikeistopuolueet ja talouseliitti etujärjestöineen. Niiden mukaan olemme menossa kohti katastro-

fia: edessä on taloustaantuma ja ainoa vaihtoehto on leikata, kiristää ja karsia tavallisten ihmisten hyvinvoinnista, toimeentulosta ja elintasosta. Huimista hinnannousuista huolimatta palkkoja ei ole varaa nostaa vaan työttömyysturvaakin tulisi heikentää merkittävästi. Samalla luvataan kasvua, jos vain laskemme veroja ja kevennämme sääntelyä - eniten suurituloisilta ja suuryrityksiltä. Nämä veronkevennykset rahoitetaan leikkaamalla palveluita. Voittajia ovat suurituloiset, häviäjiä tavalliset palkansaajat ja eläkeläiset.

Kasvat tuloerot, rapautuva ympäristö ja vain paksulla lompakolla ohitettavat hoitojonot eivät ole ainoa vaihtoehto tai luonnonlaki. Kyse on valinnoista. SDP tarjoaa oikeudenmukaisen ja kriisien keskellä testatun vaihtoehdon, jossa haasteisiin vastataan turvaamalla tavallisen ihmisen elämä ja toimiva arki. Viimeisen neljän vuoden aikana olemme nähneet suuria kriisejä. Niiden aikana olemme vieneet eteenpäin rakennuudistuksia, turvanneet elinkeinoelämää ja yrityksiä, mutta samalla pitäneet ihmisistä huolta.

SDP:llä on suunnitelma, joka on kirjoitettu tähän vaaliohjelmaan. Voimme tarjota muutoksen johtoon kokeneen johtajan ja meillä on rohkeutta jatkaa tätä työtä. Nyt pyydämme sinua valitsemaan. Pyydämme tukeasi muutoksen jatkamiseen ja valtakirjaa neljälle uudelle vuodelle. SDP – sinun puolellasi.

SUOMI SIVISTYKSEN JA OSAAMISEN HUIPULLE

SDP haluaa rakentaa Suomea, joka on avoin, rohkea ja kekseliäs. Sellaisessa Suomessa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteiseen päätöksentekoon, oikeus kokea olevansa turvassa ja edellytyksiä luottaa tulevaisuuteen. Vain vaikuttamalla oman elämämme, yhteisömme ja yhteiskuntamme suuntaan luomme turvaa ja luottamusta ihan jokaiselle.

Osaaminen, luovuus, kyky sopeutua ja muuttaa toimintatapoja ovat olleet Suomen kilpailuvaltteja läpi historian. Tavoitteenamme tulee jatkossakin olla maailman osaavin kansa, koska vain siten olemme kilpailukykyisiä ja voimme varmistaa kaikille mahdollisuuden tavoitella omia unelmiaan. Tarvitsemme yhä paremman peruskoulun, enemmän korkeakoulutusta ja tutkimusta, uuden oppimisen mahdollisuuksia läpi työuran sekä investointeja uusiin ideoihin, keksintöihin ja innovaatioihin.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja aidosti maksuttoman toisen asteen luominen olivat suuria askelia oikeaan suuntaan kohti nyky maailmassa vaadittavaa peruskoulutusta, mutta ne eivät yksin riitä. Koulutus ja sivistys ovat suomalaisen hyvinvoinnin peruskiviä ja ne kuuluvat jokaiselle. Niiden varaan rakentuu mahdollisuus toteuttaa itseään yhteisön täysivaltaisena jäsenenä. Mahdollisuuden lisäkoulutukseen ja uuden oppimiseen on oltava avoin koko elämän.

Meillä on varoittavia merkkejä siitä mitä tapahtuu, jos hallitus lyö laimin tulevaisuusajattelun. Koulutusleikkausten jäljiltä osaavaa työvoimaa ei ole saatu tarpeeksi. Koulutustaso on kääntynyt laskuun. Tutkimus- ja kehityspanokset pienentyivät. Tätä me emme halua.

Osaaminen ei kuitenkaan ole pelkästään muodollista koulutusta ja tutkintoja. Osaaminen on luovuutta ja yhteiskunnan tapa suhtautua uuteen. Osaaminen on sivistystä, joka kattaa niin osallisuuden, kulttuurin, demokratiaa vahvistavan kansalaisaktiivisuuden kuin jokaisen hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävän liikunnan, osallistumisen ja yhteisöllisyyden vahvistamisen.

PALAUTAMME SUOMEN KOULUTUKSEN KÄRKIMAAKSI

Osaaminen on yhteiskuntamme menestyksen tae. Yhdenvertainen, saavutettava ja laadukas koulutus varhaiskasvatuksesta korkeakouluun on avain tulevaisuuden työhön, innovaatioihin ja Suomen menestykseen kansainvälisessä kilpailussa. Koulutus luo myös jokaiselle Suomessa asuvalle ihmiselle mahdollisuuksia riippumatta taustasta, asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta.

SDP:n sivistyspolitiikka perustuu visioon maailman osaavimmasta kansasta. Kuluneella vaalikaudella olemme toteuttaneet sen ensimmäiset, kriittiset askeleet osaamisen ja koulutuksen kunnianpalauttamiseksi. Olemme palauttaneet jokaisen lapsen oikeuden laadukkaaseen koko-aikaiseen varhaiskasvatukseen, laajentaneet oppivelvollisuutta ja lisänneet koulutuksen rahoitusta. Seuraavaksi on keskityttävä erityisesti peruskoulun vahvistamiseen, jotta jokainen lapsi ja nuori todella saa yhtäläisen, laadukkaan koulutuksen. Nykyisin peruskouluissa oppilaiden väliset erot osaamisessa ovat kasvaneet ja oppilaan taustan vaikutus oppimistuloksiin on voimistunut. Sosioekonomisen taustan yhteys oppilaiden osaamiseen on Suomessa ollut OECD-maiden pienimpien joukossa, mutta viimeisimmässä tutkimuksessa se on nousut keskiarvon tasolle.

Tuemme jokaisen oppimista

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea, jotta koulutuksellinen tasa-arvo ja jokaisen oppilaan yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat. Haluamme uudistaa oppimisen tuen järjestelmän kattamaan saumattomasti koko koulupolun varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen oppilaan tarpeiden mukaisesti.

Kolmiportaista oppimisen tuen kehittämistä on jatkettava. Oppimisen tuen osalta on selkeytettävä tuen eri tasoja ja niiden vaatimia resursseja ja tarkasteltava opetusryhmien mitoitusta siten, että se huomioi tukea tarvitsevien oppilaiden määrän. Tukeen liittyvää byrokratiaa on vähennettävä. Oppimisen tuen edellytykset tulee turvata riittävällä erityisopettajien, psykologien ja koulukuraattorien määrällä sekä rahoituksella.

Kaikessa koulutuspolitiikassa on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota sukupuolen, asuinpaikan ja sosioekonomisen taustan vaikutuksiin lasten ja nuorten oppimistuloksiin. Poikien heikommat oppimistulokset eivät ole mikään luonnolaki, vaan koulujemme on turvattava kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä opinnoissa.

Tukea ja resursseja on ohjattava paremmin oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevasti. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuville oppilaille on tarjottava riittävästi tukea kotimaisten kielten oppimiseen riittävän pitkään, jotta oppiminen ei vaikeudu puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Panostamme laadukkaaseen varhaiskasvatukseen

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen lapsuuteen. Oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen on osa turvallista lapsuutta. Se on myös osa kasvua turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä, jossa pienet oppivat toimimaan yhdessä, luomaan toimivia ihmissuhteita ja löytävät omat tapansa toimia osana yhteisöä. Varhaiskasvatuksessa saatavan hoivan ja kasvatuksen tuki perheille on merkittävä.

Lapset aloittavat koulunkäynnin yhä erilaisemmista taustoista. Laadukas varhaiskasvatus tasaa oppimismahdollisuuksia koulutiellä. Tästä huolimatta Suomessa

lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen on eurooppalaisittain tarkasteltuna alhaisella tasolla.

Muissa Pohjoismaissa varhaiskasvatukseen osallistumisaste yli 3-vuotiaiden ikäluokissa saavuttaa EU:n 96 prosentin osallistumisastetavoitteen, mutta Suomi jää alle 90 prosenttiin. SDP:n tavoite on saada suomalaisen varhaiskasvatukseen osallistumisaste pohjoismaiselle tasolle. Tähän päästään etenemällä asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta. Ensimmäisenä askeleena maksuton varhaiskasvatus on ulotettava yli 3-vuotiaille edeten maksuttomuudessa vanhemmista ikäluokista kohti nuorempia.

Laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen sivistyksellinen perusoikeus. Se tukee lasten koulutuksellista tasa-arvoa, elinikäistä oppimista ja ehkäisee lasten välistä eriarvoistumista tehokkaasti. Keskeisiä varhaiskasvatukseen laatutekijöitä ovat henkilöstön koulutus ja osaaminen, lapsiryhmän koko sekä henkilöstörakenne.

Vahvistamme julkista varhaiskasvatusta

Perusopetuksen puolella on pitkään toiminut yksityisiä kouluja. Yksityiset koulut eivät kuitenkaan tavoittele voittoa, sillä perusopetuslaki ei mahdollista voiton tavoittelua. SDP:n pidemmän aikavälin tavoitteena on laajentaa tämä voitontavoittelunkielto myös varhaiskasvatukseen.

Yksityisten varhaiskasvatustaluiden on aina toimittava samoilla laadullisilla kriteereillä ja samoilla asiakasmaksuilla kuin julkisten palveluiden, eivätkä ne saa valikoida lapsia. Asiakaskunnan moninaisuus ja jokaisen lapsen yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen koskee kaikkea julkisilla resursseilla toteutettavaa varhaiskasvatusta. Yksityisiä varhaiskasvatustaluita ei tulisi saada järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Peruskoulu on kaiken A & O

Sosialidemokraatit haluavat vahvistaa peruskoulun alkuperäistä tavoitetta. Kaikissa kouluissa ympäri Suomen on oltava mahdollisuus laadukkaaseen opetukseen ja perustaitojen oppimiseen. Sanna Marinin hallituskaudella aloitettua työtä perusopetuksen laadun, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja oppimistulosten parantamiseksi on jatkettava lähikouluperiaatetta vahvistaen.

Perustaitojen vahvistaminen on tuettava peruskoulun kehittämisen ytimeen. Pisa-tulosten perusteella suomalaisten koululaisten oppimistulokset ovat olleet laskusuunnassa koko 2000-luvun. Myös korona on aiheuttanut osaamis- ja hyvinvointivelkaa.

Perusasteella pitää pystyä hankkimaan sellaiset tiedot ja taidot, että nuori pärjää toisen asteen koulutuksessa. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito, sekä digitaidot, kielitaito, medialukutaito, demokratiataidot ja tunnetaidot ovat tänä päivänä keskeisiä kansalaistaitoja, joiden vahvistaminen on oltava peruskoulun keskeinen tehtävä. Näiden avulla voidaan vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja vähentää eriarvoisuutta. Samalla on panostettava oppimisen tuen kehittämiseen sekä maahanmuuttajien valmistavan opetuksen ja kotimaisten kielten koulutuspolkujen vahvistamiseen.

Tulevalla vaalikaudella on tehtävä perusopetuslain parlamentaarinen kokonaisuudistus ja opetussuunnitelmatyön päivitys jatkoksi oppivelvollisuuden uudistamiselle.

Samalla on varmistettava nykyistä selkeämpi mahdollisuus seurata, ohjata ja koordinoita lasten oikeuksien ja palveluiden yhdenvertaista ja laadukasta toteuttamista. Sekä alueelliset että koulukohtaiset erot koulutuksen laadussa sekä määrässä vaikuttavat jo liian paljon jatko-opintoihin pääsyyn ja oppimistuloksiin. Samalla on tärkeä huolehtia, että peruskoulutuksen sisällöt ja rakenteet vastaavat tämän päivän ja valtavassa muutoksessa olevan maail-

man tulevaisuuden tarpeita.

Haluamme kehittää ja uudistaa peruskoulua tunnistettujen ongelmien korjaamiseksi. Peruskoulu-uudistuksessa opetushenkilökunnan on oltava vahvasti mukana. Peruskoulutuksen rahoituksen on vastattava kunnalle osoitettuja tehtäviä.

Jatkamme toisen asteen kehittämistä

Oppivelvollisuuden laajentaminen on ollut historiallinen uudistus, jossa jo lyhyessä ajassa on nähty viitteitä koulupudokkuuden vähentymisestä. Uudistus on kuitenkin vasta alkuvaiheessa ja samalla aikaisempien hallitusten leikkauspolitiikan jäljet ovat yhä olemassa. Haluamme vahvistaa toisen asteen koulutuksen laatua lisäämällä opiskelijoiden tukea ja kehittämällä opetuksen sisältöjä. Yhteistyötä toisen asteen koulutuksen ja peruskoulutuksen osalta on lisättävä, jotta siirtymät ovat joustavia ja perustaitojen osaamista voidaan vahvistaa.

Toisen asteen koulutuksen läpäisyä vahvistetaan takaamalla riittävät ja oikein kohdennetut resurssit laadukkaaseen opetuksen järjestämiseen. Oppivelvollisuus uudistus on kasvattanut toisen asteen osallistumisastetta. Seuraava vaihe on taata, että kaikki pystyvät suorittamaan toisen asteen tutkinnon.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen laadukas ja saavutettava järjestäminen vaatii nykyistä enemmän yhteistyötä. Opetuksellisen yhteistyön ja eri tutkinnon osien yhdistämisen on oltava entistä helpompaa. Samalla on syytä varmistaa, että toisen asteen koulutus vastaa alueellisiin työvoimatarpeisiin ja edistää vahvaa yleissivistyksen ja osaamistason syntymistä kaikkialla Suomessa. Toisen asteen koulutuksen pitää vastata työmarkkinoiden lisäksi myös laajemmin yhteiskunnassa aktiivisesti toimimisen edellytyksiin. Medialukutaito, digitaidot, jatkuva oppiminen ja osallisuus yhteiskunnassa ovat teemoja,

joihin toisen asteen koulutuksen pitää myös vastata.

Nostamme suomalaisten koulutustasoa

Korkeakoulutuksella on merkittävä rooli sivistyksen lisäämisessä sekä taloudellisen kasvun lähteenä. Suomalaisten osaamistaso ei ole kuitenkaan noussut viime vuosikymmeninä. Samaan aikaan kansainvälisesti korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä on noussut korkeimmillaan noin 70 prosenttiin nuorista ikäluokista ja Suomi on jäänyt verrokkimaista selvästi jälkeen. SDP:n tavoitteena on nostaa suomalaista osaamistasoa. Kunnianhimoiseksi tavoitteeksi on asetettava 60 prosentin korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus alle 35-vuotiaista 2030-luvulla, jonka jälkeen koulutustason nousun on jatkuttava.

Korkeakoulutettujen kysyntä kasvaa voimakkaasti työmarkkinoilla, joten suomalaisten koulutustasoa on pystyttävä nostamaan. Kysyntää kasvattaa myös parlamentaarinen sitoumus TKI-panostusten kasvattamisesta 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisätään vähintään kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä ja parannetaan heidän mahdollisuuksiensa työllistyä Suomessa. Samalla on lisättävä korkeakoulujen ja työnantajien yhteistyötä, jotta mahdollisimman monella on aito mahdollisuus työllistyä Suomeen. Siksi on syytä myös vahvistaa kotimaisten kielten koulutusta englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa.

Parannamme opettajien hyvinvointia ja osaamisen kehittämistä

Osaamisen kivijalkana ovat ammattitaitoiset ja hyvinvoivat opettajat, joita on riittävästi kaikilla asteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Opettajien työolosuhteita

ja työn houkuttelevuutta on parannettava. Veto- ja pitovoiman parantamiseksi on turvattava opettajien työhyvinvointi, osaamisen ylläpitäminen, mahdollistettava tuki opettajuudessa kehittymiseen sekä sujuvoitettava eri pätevyityspolkuja. Omalta osaltaan Suomi voi olla myös kokoaan suurempi opettajuuden kehittäjä maailmanlaajuisesti.

SDP haluaa, että opettajankoulutuksen sisäänottomäärät ovat riittävällä tasolla laadukkaaseen opetuksen turvaamiseksi varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. On myös kehitettävä nopeita pätevyitysväyliä opettajille.

Suomalaisten opettajien korkea osaaminen on maailmanlaajuisesti ainutlaatuista. Silti opettajien ja koulujen koko henkilökunnan työolosuhteita ja työn houkuttelevuutta on parannettava. Kaikilla kouluissa työskentelevillä henkilöillä tulee olla tosiasialliset mahdollisuudet osaamisensa kehittämiseen työuran aikana. Tämä tarkoittaa paitsi oikeutta täydennyskoulutukseen läpi työuran, myös erityisesti nuorten opettajien työn tukemista esimerkiksi mentoriohjelmien avulla.

Panostamme jatkuvaan osaamisen kehittämiseen

Korkea osaamis- ja koulutustaso ovat paras tae kansalaisten hyvinvoinnille ja samalla ne ovat Suomen menestymisen avainkijöitä. Perusasteen osaamisen varassa tehtäviä työtehtäviä on entistä vähemmän. Sanna Marinin hallituskaudella on toteutettu jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus, jolla edistetään työelämässä tapahtuvaa oppimista, luodaan jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmä ja lisätään osallistumisen tasa-arvoa parantamalla palvelujen saavutettavuutta. Jatkuvan oppimisen järjestelmän kehittämistä on jatkettava vastaamaan nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita, jotta ihmiset pysyvät

työelämässä mukana. Lisäksi siirtymä kohti digitaalista yhteiskuntaa muuttaa nopeasti työnkuvia ja -tehtäviä. Tässä muutoksessa tarvitaan ennakoivaa osaamisen kehittämistä sekä uudenlaista muutosturvaa. Eri-tyistä huomiota tulee kiinnittää aikuisten perustaitojen vahvistamiseen, mutta kaikilla tulisi olla työuransa aikana mahdollisuus myös pidempiaikaiseen opiskeluun sekä osaamisen kehittämiseen työn ohessa.

SDP ehdottaa muutosturvaohjelmaa, joka tukee osaamisen päivittämistä uudelle alalle työelämää kohtaavien murrosten seurauksena. Erityisesti on vastattava oikeudenmukaisen siirtymän ja digitaalisen murroksen vaatimuksiin. Jatkuva oppiminen ja osaamisen päivystystarpeiden ennakointi ovat parasta turvaa globaaleissa työn, teknologian ja maailman muutoksissa. Työelämän murrokset ovat osa laajempia globaaleja ilmiöitä, joten kansainvälisesti onnistuneita malleja kannattaa hyödyntää muutosturvan rakentamisessa.

Työttömyysturvalla opiskelua on helpotettava. Aikuiset koulutustuki on tärkeä uudelleen kouluttautumisen väline ja sen tulisi tukea erityisesti aliedustettujen ryhmien kouluttautumista. Sitä tulee kehittää niin, että se mahdollistaa aidosti uuden opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa oleville.

Työnantajan roolia ja vastuuta jatkuvassa oppimisessa työpaikoilla on lisättävä. Työelämälainsäädäntöä sekä rahoitusta on käytettävä keinoina kannustaa työtehtävien ja -yhteisöjen järjestämistä osaamisen kehittämistä tukeviksi. Tavoitteena on, että työntekijän osaaminen syvenee ja laajenee työssäoppien koko työuran ajan.

Ensi hallituskaudella tulee luoda selkeä lainsäädäntökehikko jatkuvalla oppimiselle. Lähtökohtana on oltava oikeus jatkuvaan oppimiseen, koulutuksellisen tasa-arvon lisääntyminen sekä riittävät resurssit niin koulutusjärjestelmään kuin yksilöille jatkuvan oppimisen mahdollistamiseen. Osana tätä uutta kehikkoa tulee olla uusi koulu-

tusmuoto, työelämäkoulutus. Työelämäkoulutus on lyhytkestoista, ei-tutkintomuotoista ja toteutustavoiltaan monimuotoista. Tavoitteena on tarjota mahdollisimman monelle uutta osaamista työelämän aikana ja erilaisissa elämäntilanteissa. Tämän uusi osaaminen tulee myös tunnistaa osaksi muuta osaamista ja koulutusta.

Parannamme opiskelijoiden toimeentuloa

Opintotukea kehitetään ensisijaisesti osana muuta sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista. SDP:n tavoitteena on parantaa opiskelijoiden toimeentuloa ja vähentää opintotuen lainapainotteisuutta. Tulevalla vaalikaudella opiskelijoiden toimeentuloa on turvattava erityisesti opintorahan tasoa nostamalla ja tekemällä siihen vuosittain indeksitarkistukset.

Selvitetään ja pannaan toimeen keinot, joilla korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksun perimistä voidaan sujuvoittaa opiskelijoiden näkökulmasta. Tavoitteena on, ettei niitä tarvitsisi periä jälkikäteen.

OSALLISUUS ON DEMOKRATIAN EDELLYTYS

Eheä ja toimiva yhteiskunta rakentuu osallisuuden vahvistamisen kautta. Demokratia ei ole itsestäänselvyys. Jokaisella on oltava mahdollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen sen kaikilla tasoilla. Päätöksentekoon vaikuttaminen ja mahdollisuus esittää näkemyksiä on demokratian ydintä. Lähidemokratialle ja osallistumiselle tulee kehittää uusia muotoja.

Demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta on vaalittava. Kaikkialla maailmassa demokraattiseen järjestelmään kohdistuu uhkia. Vapaa, elinvoimainen kansalaisyhteiskunta, toimiva vaalijärjestelmä, kansalaisten suorat vaikutusmahdollisuudet sekä tiedon ja

tiedonvälityksen avoimuus ovat välttämättömiä edellytyksiä demokratian säilymiselle vahvana ja vakaana myös tulevaisuudessa.

Äänestysaktiivisuuden lasku ja osallisuuden epätasainen jakautuminen ovat jatkuneet jo pitkään. Varakkaammat, korkeammin koulutetut ja muuten hyväosaiset sekä iäkkäämmät äänestävät ja osallistuvat muita enemmän, ja tämä näkyy tutkimusten mukaan vahvasti myös politiikan sisällöissä. Useissa edellisissä vaaleissa erityisen huolestuttavaa on ollut äänestysaktiivisuuden eriytyminen asuinalueiden välillä.

SDP tavoittelee seuraavalla vaalikaudella merkittäviä toimia demokratian vahvistamiseksi. Näitä olisivat esimerkiksi vaalien kampanjakatto, jolla säädettäisiin vaalikampanjoille euromääräiset ylärajat sekä aktiiviset toimet äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.

Tarvitsemme Suomeen laajan demokratiaohjelman, joka sisältää toimia demokratian vahvistamiseksi niin demokraatiakasvatukseen, äänestämisen kynnyksen madaltamiseen kuin poliittisen toiminnan helpottamisen suhteen.

Kansalaisyhteiskunnan toimivuus ja toimintaedellytykset on turvattava. Ilman aktiivista ja autonomista kansalaisyhteiskuntaa ja sen tuottamaa toimeliaisuutta suomalainen yhteiskunta ja demokratia eivät toimi.

Kansalaisaloiteprosessia on tehostettava. SDP haluaa, että vastaisuudessa valio-kuntien tehtävä mietintö, jossa viitoitetaan jatkotoimet tai perustellaan aloitteen hylkääminen. Lisäksi kansalaisaloitteen ei pidä raueta hallituskauden päätyttyä.

Otetaan käyttöön niin sanottu keskustelualoite kunta-, maakunta-, eduskunta- ja EU-tasolla. Keskustelualoitteessa kansalaisilla on säädetyn kannattajamäärän kerättyään mahdollisuus viipymättä saada asia tai kysymys päätöksentekijöiden ajankohtaiskeskusteluun. Oikeus kansalaisaloitteeseen ja keskustelualoitteeseen tulisi ulottaa myös 16–18-vuotiaisiin.

LISÄÄMME NUORTEN OSALLISUUTTA JA PARANNAMME HYVINVOINTIA

Lapset ja nuoret ovat kärsineet valtavasti koronan aiheuttamasta poikkeustilasta. Koronakriisin jälkihoidossa lasten, nuorten ja opiskelijoiden tarpeet on asetettava etusijalle niin kotimaassa kuin myös EU-tasolla. Jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon lähiyhteisössään ja laajemminkin yhteiskunnassa. Nuorille tulee tarjota monikanavaisesti tietoa vaikuttamismahdollisuuksista ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen tulee varata resurssit. Erityisesti on parannettava yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevien nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja -osaamista.

Mahdollisuus olla osallisena ja vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin on tärkeää ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Tämän vuoksi on tärkeää, että myös lasten mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon omista ja elinpiirinsä asioista kehitetään.

KULTTUURI LISÄÄ HYVINVOINTIA

Elävä ja vapaa kulttuurikenttä ylläpitää henkistä huoltovarmuutta. Selviämme erilaisista kriiseissä paremmin, kun luotamme huomiseen. Yhteiskunnan resilienssi on kestäväällä pohjalla, kun uskomme yhteiskunnan kestävyteen ja meitä yhdistäviin arvoihin. Elävään, kehittyvään kulttuuriin kiteytyy se, mitä suomalaiset haluavat vaalia ja puolustaa.

Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ja henkisistä ominaisuuksista tai kielitaidosta riippumatta. Viime vuodet ovat korostaneet entisestään kulttuurin ja taiteen merkitystä ihmisille ja yhteisöille. Pandemia-ajan jälkeen on vahvistettava luovien aloja ja kulttuuria, jotta ne voivat antaa ihmisille toivoa paremmasta tulevaisuudesta.

SDP on sitoutunut siihen, että valtion

rahoitus kulttuurille nousee yhden prosentin tasolle budjetista. Tavoite ei ole helppo saavuttaa, mutta tulevina vuosina on luotava selkeä suunnitelma välietappeineen tavoitteeseen pääsemiseksi. Lisäksi tarvitsemme yhä kunnianhimoa kulttuurin toimintaedellytysten jälleenrakentamiseksi. Alat tarvitsevat tukea vielä pitkään pandemian helpottamisen jälkeen.

Teemme harrastamisen Suomen mallista pysyvän

Harrastukset ovat elintärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. SDP haluaa uudistaa koulupäivän rakennetta siirtymällä joustavaan koulupäivään, jossa on mukana maksutonta kerho- ja harrastustoimintaa. Marinin hallituksen harrastamisen Suomen mallia on vietävä eteenpäin kaikissa kunnissa ja kouluissa sekä laajennettava malli kattamaan toinen aste. Mallille tulee varmistaa pysyvä rahoituspohja ja turvata eri toimijoiden aito mahdollisuus toimia kuntien kumppanina toiminnan järjestämisessä. Kolmannen sektorin, yhdistysten ja seurojen liittämistä palvelutarjontaan on lisättävä erilaisten harrastusten mahdollistamiseksi lapsille ja nuorille. Muun muassa palvelusetelit voivat toimia yhtenä työkaluna palveluiden kohdentamisessa. Harrastamisen ja sen taloudellisen tukemisen koordinoitua on vahvistettava.

Harrastamisen mallissa on kuultava lasten ja nuorten, myös erityistä tukea tarvitsevien sekä vammaisten lasten ja nuorten omia toiveita ja näiden toiveiden on johdettava toiminnan kehittämiseen. Mallia voidaan vahvistaa edelleen liittämällä siihen nuorisotyöntekijät mukaan.

Oikeus hyvinvointiin ja liikkumiseen kuuluu kaikille

Tavoitteemme on liikkeen lisääminen

kaikissa ihmisryhmissä niin, että jokainen liikkuisi hyvinvointinsa ja terveytensä kannalta riittävästi. Jokaisella tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus olla osallisena liikuntakulttuurista. Erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten, kuten työttömien, vammaisten tai ikääntyneiden liikuntamahdollisuuksia tulee lisätä. Liikunnan mahdollistaminen kaikille taustasta riippumatta on arvovalinta. Palveluiden tulee olla kaikkien saatavilla, esteettömiä ja saavutettavia. Myös liikunta- ja toimintarajoitteisten on päästävä osallistumaan näihin palveluihin.

SDP haluaa tasata harrastamiseen liittyvää eriarvoisuutta. Usein haasteena on harrastamisen kalleus sekä sen tavoitteellisuus, mikä tarkoittaa lapsiperheiden kannalta suurta panostusta harrastukseen ajallisesti. Liikuntapoliittisen selonteon mukaan kysyntää vapaamuotoisemmalle seuratoiminnalle on kasvavassa määrin. Tästä syystä tulisi seuratoiminnan kehittämistukea kohdistaa matalan kynnyksen harrastustoiminnan rakentamiseksi.

SDP TAVOITTELEE

Osaamisen lisäämistä

- Enemmän yksilöllistä tukea oppimiseen kaikille koulutusasteille ja opintojen nivelvaiheisiin
- Laadukasta, maksutonta varhaiskasvatusta ja kaksivuotista esiopetusta
- Maailman parasta peruskoulua, jota varten tarvitaan parlamentaarinen peruskoulu-uudistus
- Kunnianhimoista koulutustason nostoa: yli 60 % nuorista korkeakoulutettuja 2030-luvulla
- Riittäviä henkilöstömääriä varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen, panostusta henkilöstön hyvinvointiin, osaamiseen ja urapolkuihin
- Jokaiselle oikeutta kehittää omaa osaamista läpi työelämän, luodaan uusi työelämäkoulutuksen kokonaisuus

Vahvaa demokratiaa, elävää kulttuuria ja liikkuvaa kansaa

- Laajaa demokratiaohjelmaa, joka etsii vastauksia kansanvallan vahvistamiseen, osallisuuden lisäämiseen ja äänestysaktiivisuuden kasvattamiseen
- Kulttuuristen oikeuksien laajaa toteutumista, kulttuurin rahoitus on nostettava yhden prosentin tasolle valtion budjetista
- Jokaisella lapsen ja nuoren oikeutta ainakin yhteen harrastukseen ja harrastamisen Suomen mallin pysyväksi tekemistä
- Liikunnan lisäämistä kaikissa ihmisryhmissä terveyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi

TYÖ RAKENTAA HYVINVOINTIA JA KESTÄVÄÄ TALOUTTA

Työelämä on murroksessa. Pandemian aikana suuri joukko työntekijöitä teki digiloikan, joka muutti työnteon tapoja pysyvästi. Toisaalta pandemia teki näkyväksi sekä lisäsi työelämän eroavaisuuksia ja eriarvoisuuksia monin tavoin. Toisille etätyö oli helppoa ja turvallista, toisille se ei ollut mahdollista tai sallittua. Pandemia ei kuitenkaan aloittanut työelämän murrosta, vaan nopeutti jo käynnissä olevaa prosessia.

Työ on yhteiskuntamme kivijalka. Sen pohjalle rakennetaan henkilökohtaista toimeentuloa ja osallisuutta, mutta myös yhteiskunnan menestystä, kilpailukykyä ja vaurautta. SDP:n ajatus on kauan ollut se, että työllisyyden hoito ja hyvien työpaikkojen syntyminen on kestäväntä talouspolitiikkaa, mitä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa voi tehdä.

Kaikki työ on arvokasta, työelämä ei kuitenkaan aina ole reilua tai toimi oikein. Meidän tulee turvata kaikkien oikeus työhön ja siitä saatavaan säälliseen toimeentuloon sekä reiluihin työehtoihin ja -oloihin. Työmarkkinoiden ongelmiin on puututtava nopeasti ja päättäväisesti. Vahvaa ammattiyhdistysliikettä tarvitaan turvaamaan työntekijöiden oikeuksia ja parantamaan työelämää yhdessä työnantajajärjestöjen kanssa. SDP uskoo neuvotteluihin ja yhdessä rakentamiseen, ei saneluun tai yksipuolisiin ehtoihin.

Kaikki työ ei myöskään ole perinteistä palkkatyötä. Yhteiskuntaan voi osallistua monin tavoin. Opiskelu, palkaton hoivatyö ja vapaaehtoistyön monet muodot, eri ikäisten omilla tavoillaan antamat panokset yhteisen hyvinvoinnin kehittymiseen rakentavat kaikki yhteiskuntaa. Jokaisen oikeus ja mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan omien kykyjensä ja halunsa mukaan on turvattava.

Työtä luodaan turvaamalla toimiva yhteiskunta ja hyvät toimintaympäristöt. Siksi suomalaisen työn turvaamisessa keskeisessä roolissa on niin kaavoitus, liikenteen toimivuus kuin asuntopolitiikkakin.

KOHTI TÄYSTYÖLLISYYTTÄ JA PAREMPAA TYÖELÄMÄÄ

Kuluneella hallituskaudella olemme saavuttaneet ennätyslukemat työllisyydessä. Tämä on saavutettu panostamalla työllisyyden hoitoon ja työllisyyspalveluihin, luomalla ennakoitavuutta ja luottamusta, jonka varassa on mahdollista työllistää ja työllistyä. Suomalaiset työmarkkinat ovat aina toimineet luottamuksen varassa, näin on oltava jatkossakin.

Työllisyyttä on vahvistettava edelleen. Seuraava välitavoite on oltava 80 prosentin työllisyysaste, joka vie Suomen muiden Pohjoismaiden tasolle. Pidemmän aikavälin tavoitteen on oltava täystyöllisyys, eli tilanne, jossa työttömyysaste on selvästi alle 5 prosenttia. Tarvitsemme nykyistä korkeampaa työllisten määrää voidaksemme turvata toimivan hyvinvointivaltion myös tuleville sukupolville.

Kaikilla tulee olla mahdollisuus kokoaika-työhön ja vastentahtoista osa-aikatyötä on vähennettävä. Osa-aikatyöllä on usein mahdollonta tulla monilla aloilla toimeen ja siksi tulee varmistaa, että kokoaikatyötä haluvilla on siihen mahdollisuus. Työnantajien velvoitetta tarjota kokoaikatyötä osa-aikatyöntekijöilleen tulee tiukentaa. Osa-aikaiseen työsuhteeseen palkkaamiseen tulee olla lain mukainen peruste. Tämä ei vaikuttaisi osatyökykyisten tai muiden omasta halustaan osa-aikatöitä tekevien mahdollisuuteen osallistua työmarkkinoille omien kykyjensä ja halunsa mukaan.

Työn tehokkuus on jatkanut kasvuaan ja menneinä vuosikymmeninä tehostuminen näkyi paremmin myös työntekijän palkan ja vapaa-ajan kehityksessä. Työaika lyheni ja korvaustaso kasvoi. Tuottavuuden kasvun tulokset ovat kuitenkin jo pitkään siirtyneet johonkin muualle kuin työntekijän eduksi. Itse asiassa monen työntekijän työaika on viime vuosina kiky-sopimuksen myötä jopa pidentynyt. Kyse on sekä työhyvinvoinnista, työn paremmasta jakautumisesta kuin

taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta. Tästä syystä tavoitteeksi on otettava työntekijöiden hyötyminen työn tuottavuuden kasvun tuloksista joko parempana toimeentulona tai lyhyempänä työaikana.

Työ muuttaa muotoaan ja kehittyy. Yhteiskunnan on muututtava mukana. Tämä vaatii myös vahvempaa säätelyä siellä, missä heikommassa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat suojaa. Uusissa työnteon muodoissa työskentelevien asemaa on vahvistettava estämällä työsuhtesuhteen naamiointi muuksi kuin työsuhtetuksi. Säädetään työneuvoston toimivallasta antaa lausuntoja työsuhteen olemassaolosta. Selkiytetään itsensä työllistämisen mahdollisuuksia työehtosopimustoimintaan.

Lisäämme työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat SDP:n toiminnan perusdintä. Samasta ja samanarvoisesta työstä tulee maksaa sama palkka. SDP haluaa vahvistaa työelämän tasa-arvoa toteuttamalla tasa-arvolain kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan erityisesti tasa-arvon edistämistä, syrjintäkieltoja sekä valvonnan ja oikeussuojakeinojen toimivuutta ja riittävyttä. Laaditaan tasa-arvo-ohjelma ja luodaan kolmikantaneuvotteluiden avulla hallituskaudet ylittävä palkkatasa-arvo-ohjelma.

Työelämä kaipaa lisää joustavuutta. Joustava työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen tukee työssäjaksamista ja työhyvinvointia. Tämän vuoksi työntekijän mahdollisuuksia vaikuttaa työaikaansa tulee lisätä. Perheiden arkea ja vanhemmuutta tuetaan luomalla perheystävällinen työelämäkulttuuri, joka mahdollistaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Etätöön pitää olla yhtä turvallista kuin lähityönkin ja siksi työtapaturmasääntelyä tulee parantaa vastaamaan lähityön vakuutusturvaa. Selvitetään lainsäädännön muita kehittä-

mistarpeita etätöön laajentumisen takia.

Perheystävällisellä työpaikalla otetaan huomioon erilaiset elämäntilanteet ja niihin liittyvät tarpeet osana työntekoa ja työpaikan käytäntöjä. Palveluja ja työelämää on joustavoitettava, jotta vanhempien osallistuminen vanhempainvartteihin, kasvatus- ja arviointikeskusteluihin sekä laajoihin perhekohtaisiin terveystarkastuksiin mahdollistuu. Samalla tulee huomioida perheiden monimuotoisuus ja elämäntilanteiden erilaisuus. Perheystävälliset käytännöt huomioivat myös esimerkiksi ikääntyneiden läheisten arjessa auttamisen. Hyvillä työpaikoilla huomioidaan kaikenlaisten ihmisten tarpeita. Perheettömän ihmisen tukena hoivassa voi olla joku muukin kuin sukulainen ja tämä tulee myös olla mahdollista. Työntekijöillä tulee olla oikeus lyhennettyyn työaikaan elämäntilanteen niin vaatiessa ja työaikapankkijärjestelmää tulee edelleen kehittää.

Perhevapaat eivät saa vaikuttaa työelämässä etenemiseen ja palkkatason. Työelämän on tunnistettava perheiden erilaiset tilanteet. Syksyllä 2022 voimaan tulleen perhevapaaudistuksen toteutumista on seurattava ja sen päivittämistä jatkettava tarpeen mukaan. Myös kotihoidontuen järjestelmä tulee uudistaa joustavammaksi niin, että se tukee lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Palkka-avoimuus edistää samapalkkaisuutta. Lainsäädännöllä tulee lisätä palkkauksen avoimuutta ja palkkatietoisuutta työpaikoilla. Raskaussyrjintää voidaan vähentää vahvistamalla syrjinnän valvontaa ja sanktioita. Parannetaan osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia päästä työelämään eri keinoin, esimerkiksi parantamalla järjestöjen työllistämisen edellytyksiä sekä laajentamalla Työkanava Oy:n toimintaa. Varmistetaan, että Työkykyohjelmassa käynnistetyt työttömien työkykyä tukevat sote-palvelut integroidaan kuntien työllisyyspalveluihin ja huolehditaan saumattomasta yhteistyöstä hyvin-

vointialueen sote-palveluiden kanssa.

Vastaamme työvoimapulaan kokonaisvaltaisesti

Työvoimapula vaivaa yhä useampaa alaa sote-palveluista teollisuuteen ja yksityisiin palveluihin. Pitkittyessään osaajapula heikentää koko Suomen talousnäkyä ja kykyä ylläpitää hyvinvointivaltion palveluja. On kuitenkin huomioitava työvoimapulan erilaiset ilmenemismuodot ja erityisen huolissaan on oltava aloista, joilla työvoimaa ei ole saatavilla edes kokoaikaiseen, työehtosopimusten mukaisesti palkattuun työhön. Sen sijaan osa-aikaisiin tai alipalkattuihin työsuhteisiin työvoimaa etsittäessä ei kyse ole samanlaisesta ongelmasta.

Työnantajien vastuulla on osaltaan etsiä keinoja työvoimapulan ratkaisemiseksi. Tässä palkka, työehdot ja työsuhteen laatu ovat tärkeitä tekijöitä. Osaajapulan korjaamiseksi on käytettävä niin kotimaisen koulutuspolitiikan kuin työperäisen maa-hanmuuton mahdollisuuksia. Tarvitaan nopeita satsauksia koulutustason nostoon. Työllisyyskoulutuksen resurssit on turvattava.

Aikuisia alanvaihtajia on tuettava paremmin. Erityisesti toisen asteen koulutuksen sisältämät työssäoppimisen muodot voivat olla tärkeä keino vähentää uudelle alalle kouluttautumisen esteitä (kuten tulojen puutetta opiskelun aikana). Oppisopimuskoulutus ja aikuiskoulutustuki ovat tärkeitä elementtejä uudelleen kouluttautumisen mahdollistamisessa sekä kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa. Lain sallimissa puitteissa tulisi alanvaihtoon räätälöidyissä koulutusmuodoissa suosia vähemmistösu-kupuolen hakijoita.

Segregaation purkamistavoite on tärkeää huomioida myös TE-palveluissa, joiden asiakkuus osuu monella nimenomaan työuran murroskohtiin. Tämä edesauttaa sekä sukupuolisegregaation purkua että

koulutuksellista tasa-arvoa laajemmin.

Hyvinvointialueiden sote-palveluihin on varmistettava riittävä, osaava henkilöstö. Alan veto- ja pitovoiman lisäämiseksi tarvitsemme monipuolisia toimia sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Koulutusmääriä on edelleen lisättävä ja hyödynnettävä erilaisia polkuja sote-alalle sekä tuettava alalta poistuneiden paluuta. Työnjaosta on huolehdittava niin, että henkilöstö voi tehdä mielekästä ja koulutustaan vastaavaa työtä. On kehitettävä työoloja, johtamista ja työhyvinvointia. Täydennys- ja erikoistumiskoulutus sekä ura- ja palkkakehitysmahdollisuuksien turvaaminen ovat tärkeitä tekijöitä. On laadittava kattava palkkasuunnitelma pidemmällä aikavälillä, vaikka palkkaratkaisut pysyvät työmarkkinajärjestöjen asiana. Selvitetään mahdollisuudet tukea työperäistä maahanmuuttoa ja tehdään tarvittavat toimet, kuten uudistetaan alan kielitaitovaatimuksia.

Työn vetovoimaa lisäävät modernit työolot, joissa tarkoituksenmukaisella, monipuolisella teknologialla ja digitaalisilla palveluilla voidaan osaltaan parantaa työntekijöiden jaksamista ja palveluiden vaikuttavuutta. On tärkeä pitää kiinni henkilöstömitoituksista, jotta voidaan taata asiakkaille palveluiden laatu ja turvallisuus sekä henkilöstölle jaksaminen ja työhyvinvointi.

Tarvitsemme yhä enemmän työperäistä maahanmuuttoa

Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa, jolla vastataan osaavan työvoiman tarpeeseen ja vahvistetaan kasvun mahdollisuuksia. Tarvitsemme enemmän osaamista kansainväliseen rekrytointiin ja osaajien Suomeen houkutteluun. Tämä vaatii resursseja niin valtion kuin suurten kaupunkien työvoimapalveluihin.

Meidän on annettava Suomeen muuttaville ammattilaisille ja heidän perheilleen

palvelulupaus, että lupaprosessien ohella muu viranomaisasiointi ja palveluiden piiriin pääseminen on sujuvaa ja elämän Suomessa pääsee aloittamaan kitkattomasti. Tämä tarkoittaa myös perheen yhdistämisen helpottamista. Perheiden kotoutumiseen ja mukana muuttavan puolison työllistymiseen on tarjottava aktiivisesti tukea.

Työhön Suomeen muuttava ei tuo Suomeen vain työpanostaan, vaan koko elämänsä. Sujuvaan maahanmuuttokokemukseen ja sen kehittämiseen on ohjattava riittävästi resursseja. Myös työperäisesti maahan muuttaneet pitää ottaa huomioon kotoutumispalveluiden asiakasryhmänä.

Vähennämme mielenterveysperusteista työkuormitusta työpaikoilla

Mielenterveysperusteisen työkyvyttömyyden lisääntyminen tulee katkaista. Työntekijöiden työkykyä, työelämässä pysymistä ja mielenterveyttä on tuettava. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota psykososiaaliseen kuormitukseen työturvallisuus- ja työaikasuojeluasiana. Työelämään paluun mahdollistamiseksi on tarjottava parempaa tukea kaikkialla Suomessa. On lisättävä mahdollisuuksia palata töihin osa-aikaisesti.

Säädetään täsmällisemmin työnantajan velvollisuuksista koskien psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisyä, tunnistamista, säännöllistä arviointia ja toimenpiteitä kuormituksen vähentämiseksi. Vahvistetaan työterveyshuollon ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen roolia työhön paluun tukemisessa.

Puutemme tehokkaasti työperäiseen hyväksikäyttöön ja työmarkkinarikollisuuteen

Työperäiseen hyväksikäyttöön ja työmarkkinarikollisuuteen on puututtava nykyistä

tehokkaammin ja niiden uhrien asemaa on parannettava. Hyväksikäytön seurauksena uhkaa syntyä kahdet työmarkkinat ja tämä kehitys on pysäytettävä. Poliisien, syyttäjien ja työsuojeluviranomaisen on kyettävä puuttumaan yhä paremmin työperäiseen hyväksikäyttöön.

Rikoslainsäädäntöä on tarkistettava, jotta hyväksikäytöstä ja alipalkkauksesta saadaan asianmukaiset rangaistukset ja uhrit saavat oikeutta. Luottamusmiesten asemaa on vahvistettava ja liitoille luotava kanneoikeus. Nämä toimet tukevat ongelmiin puuttumista ja vahvistavat työmarkkinoiden pelisääntöjen noudattamista.

Lisäksi työsuojeluviranomaisten valvontaresursseja tulee lisätä. Työehtojen ja työpaikan asianmukaisuudesta on huolehdittava osana oleskelulupaprosessia. Saatavuusharkinta on hyvä työväline, mutta tarvitsee tuekseen nykyistä parempaa valvontaa ja tuntuvampia sanktioita. Viranomaisten yhteistyötä ja tiedonvaihtoa työperäisen hyväksikäytön estämiseksi on vahvistettava.

Työelämään linkittyvän harmaan talouden torjuntaan on panostettava. Tilajavastuun ja veronumerovaatimuksen laajennus sekä kunnianhimoisen yritys vastuulain säätäminen ovat oikeita askelia työmarkkinarikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa.

Haluamme takaisin suomalaisen sopimussyhteiskunnan

Työehtosopimusten ja niiden yleissitovuuden turvaaminen on SDP:lle tärkeä lähtökohta työmarkkinapolitiikassa. Tutkimusten mukaan toimivat sopimusjärjestelmät parantavat tuottavuutta, lisäävät työnteijöiden hyvinvointia ja työmarkkinarauhaa.

Suomalainen sopimussyhteiskunta kaipaa vahvistusta. Pohjoismainen työmarkkinamalli voidaan turvata laventamalla yleissitovuuden kriteereitä ja vahvistamalla yleis-

sitovien työehtosopimusten sitovuutta. Yleissitovaksi työehtosopimukseksi pitää vahvistaa alalla edustavin, ammattiliiton neuvottelema työehtosopimus riippumatta sen prosentuaalisesta kattavuudesta. Vahvistetun yleissitovuuden tulee aina olla voimassa sopimuskauden loppuun. Työehtosopimuksen jälkivaikutuksesta, eli siitä, että työehtosopimuksen päättymisen jälkeisessä sopimuksettomassa tilassa noudatetaan päättyneen sopimuksen ehtoja, tulee säätää laissa.

Työsopimuslakia tulee täsmentää turvaamaan järjestyneiden työntekijöiden oikeus valita työehtosopimuksen tarkoittama luottamusmies kaikilla työpaikoilla ja vahvistamaan luottamusmiesten suojaa, oikeuksia ja tiedonsaantia. Työmarkkinajärjestelmän hajautuessa on oltava valmius vahvistaa luottamusmiehen roolia työehtosopimusten tulkinnessa Ruotsin mallin mukaan. Varmistetaan tasapainoinen, valtakunnallisiin työehtosopimuksiin perustuva paikallinen sopiminen. Huolehditaan työtaisteluoikeuden säilymisestä.

Valtakunnansovittelijan toimiston toimintamallit tulee uudistaa vastaamaan hajautuneeseen neuvottelujärjestelmään. Sovittelujärjestelmän hajautuessa on tarkoituksenmukaista löytää keinot, joiden avulla vahvistetaan ennakoivaa sovittelua.

YHTEISKUNNAN TOIMINTAYMPÄRISTÖJEN ON TUETTAVA KESTÄVÄÄ KASVUA

Työ ja osallisuus eivät lisäännä kunnissa ja alueilla itsestään. Toimintaympäristöjen kehittämisessä on tehtävä suunnitelmallista työtä, jotta koko Suomi on houkutteleva paikka niin asua ja toimia kuin yrittää ja investoida. Tämä vaatii niin tukea ja toimintaympäristöjen kehittämistä yhdessä elinkeinoelämän kanssa sekä laadukkaiden liikenneyhteyksien, dataverkkojen ja palveluiden ylläpitämistä koko Suomessa.

Valtion palvelujen tarjontaa eri alueilla

vahvistetaan yhdistämällä kaikkien valtion virastojen palveluita yhteisiin palvelupisteisiin teknologiaa ja joustavampia asiointitapoja hyödyntäen. Aluehallintoa uudistetaan tavalla, joka vahvistaa alueellista läsnäoloa ja lisää valtakunnallista yhtenäistä sekä ihmislähtöistä palvelua. Tavoitteena tulee olla, että ensi vaalikauden loppuun mennessä kaikkien valtion virastojen palveluissa pääsee asioimiaan yhden katon alta. Palveluissa asiointiin tulee muodostaa joustavan jatkumo täysin digitaalisesta asiointista käyntiasiointiin kansalaisten tarpeiden mukaan.

Alueiden elinvoimaisuuden ydintä ovat työnantajien ja yritysten työvoiman saantiin ja koulutettuun työvoimaan liittyvät kysymykset, joita tulee ratkoa yhteistyössä alueen yritysten ja oppilaitosten kanssa.

Kunnissa on hyvä ottaa käyttöön etätyöskentelyä varten yhteiskäyttötiloja. Samalla voisi syntyä uusia verkostoja ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Toimivat ja turvalliset tietoverkot ovat monipaikkaisuuden hyödyntämisen ja edistämisen ehdoton edellytys.

Huolehdimme toimivista liikenneyhteyksistä

Suomi on suuri maa, jonka alueiden elinkeinoelämän ja työllisyyden kannalta hyvästä saavutettavuudesta ja kattavista liikenneyhteyksistä huolehtiminen on elinehto.

Tällä hallituskaudella aikaansaadun 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tulee jatkossakin toimia liikennepolitiikan lähtökohtana. Se on strateginen suunnitelma, jolla pyritään varmistamaan liikennejärjestelmän toimivuus ja tarvittavat investoinnit pitkäjänteisesti yli vaalikausien. Tulevalla hallituskaudella sen rahoitus tulee turvata ja rahoitustasoa nostaa, jotta estämme korjausvelan kertymisen ja mahdollistamme pitkäjänteisen kehittämisen koko maassa, kaikissa liiken-

nemuodoissa.

Keskeiset maakunta- ja ELY-rajat ylittävät kuljetusreitit palvelevat koko maan elinkeinoelämän tarpeita ja ovat välttämätön osa suunnitelmallista, kattavaa liikennesuunnittelua ja -politiikkaa. Liikennettä on uudistettava kestäväksi ja älykkääksi, mukaan lukien lentoliikenne. Perusväylänpidon rahoitus on turvattava ja korjausvelkaa vähennettävä.

Toimivat, turvalliset ja nopeat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet varmistavat ihmisten sujuvan arjen ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuudet. Hyvien ja nopeiden yhteyksien ansiosta työssäkäyntialueet laajenevat ja asuinpaikan voi valita entistä vapaammin. Kaupunkiseuduilla oikein kohdennetut joukkoliikenneinvestoinnit sysäyvät liikkeelle yksityisen sektorin asunto- ja palveluinvestointeja ja luovat parempaa yhdyskuntarakennetta.

Valtakunnallisesti tulevien vuosien liikennehankkeiden kärjessä on oltava raideyhteyksien kunnossapito ja uudet raideinvestoinnit. Jatketaan Marinin hallituskaudella liikkeelle laitettujen suurten ratahankkeiden toteuttamista. Samalla varmistetaan koko keskeisen liikenneinfrastruktuurin ylläpito. Suomen keskeiset raiteet, satamat, lentokentät ja tiet ylläpitävät ja vahvistavat toimintaympäristön houkuttelevuutta ja toimivuutta uusille investoinneille. Alueiden elinvoimaisuuden vuoksi on pyrittävä kohti kolmen tunnin saavutettavuustavoitetta.

Taksiliikenteen korjaussarjaa jatketaan tarpeen mukaan. Taksien saatavuutta ja turvallisuutta pitää parantaa ja kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen edelleen kohentaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi harvemmin asutettujen alueiden päivystyskäytäntöjen palauttamista.

Rakennamme lisää kohtuuhintaisia asuntoja

Monilla kasvukeskusalueilla omistusasunnot ovat kalliita ja siksi monen ulot-

tumattomissa. Sen vuoksi pitääkin ottaa käyttöön valtion tukema, kohtuuhintaisen omistusasuntotuotannon malli. Vuosittain Suomessa tulisi käynnistää noin 35 000 asunnon rakennuttaminen. Niistä vähintään 13 000 asuntoa tulee olla kohtuuhintaisia, ja tuosta määrästä vähintään 2 000 kohtuuhintaisista omistusasuntoa. Etenkin ns. normaalille vuokra- ja asumisoikeus-

asuntotuotannolle on suurta tarvetta, sillä näistä asunnoista on suurin pula. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisääminen lisäksi korvaa mahdollista vapaarahoitteisen asuntotuotannon vähentymistä ja ehkäisee rakennusalan työttömyyttä. Sijoitusasuntojen verovähennyskohtelua tulee arvioida tulevalla hallituskaudella.

SDP TAVOITTELEE

Parempaa työelämää

- Jokaiselle oikeutta työhön ja osallisuuteen. Asetetaan tavoitteeksi 80 % työllisyysaste ja parannetaan osatyökykyisten mahdollisuuksia työntekoon
- Reiluja työelämän pelisääntöjä, sopimisen kulttuurin ja työmarkkinasääntöjen vahvistamista.
- Työvoimapulaan vastaamista kokonaisvaltaisesti työoloja ja palkkoja parantamalla sekä työperäistä maahanmuuttoa lisäämällä
- Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta torjumalla syrjintää, lisäämällä työelämän joustavuutta ja luomalla perheystävällisempää työelämää. Laaditaan tasa-arvo-ohjelma, lisätään palkka-avoimuutta ja jatketaan perhevapaajärjestelmän kehittämistä
- Työmarkkinarikollisuuteen puuttumista alipalkkauksen kriminalisoinnilla, luottamusmiehen asemaa vahvistamalla ja työsuojelun resursseja lisäämällä

Kilpailukykyä ja kasvua toimivan yhteiskunnan avulla

- Toimivia liikenneyhteyksiä, infrastruktuurin toimivuutta ja korjausvelan pienentämistä koko maassa, jotta yritysten toimintakyky tai investoinnit ei jää kiinni saavutettavuudesta tai toimivasta infrastruktuurista
- 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman aseman ja rahoituksen vahvistamista
- Maankäytön ja liikenteen suunnittelun ja viranomaisprosessien sujuvuutta ja nopeuttamista
- Asumisen hinnan laskemista kohtuuhintaisen asuntorakentamisen lisäämisellä. Tavoitteena on käynnistää noin 35 000 asunnon rakennuttaminen vuosittain.

SOLIDAARINEN YHTEISKUNTA PITÄÄ KAIKKI MUKANA

Suomalainen hyvinvointivaltio rakentuu ihmisten väliselle solidaarisuudelle. Ajatukselle, että jokainen meistä osallistuu ja antaa panoksensa yhteiskunnan ylläpitämiseen ja vuorostaan saa apua ja tukea sitä tarvitessaan. Toimiakseen tämän yhtälön on kohdeltava kaikkia tasapuolisesti. Palveluiden on toimittava kaikkialla, verotuksen ja maksujen on oltava oikeudenmukaisia ja jokaisella on oltava oikeus sekä velvollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen oman kykynsä mukaan.

Solidaarisuus kertoo keskinäisestä oikeudenmukaisuudesta: olen valmis antamaan omas-tani, kun tiedän saavani reilusti myös takaisin. Sama toimii niin yksilöiden välillä, hyvinvointivaltiossa kuin globaalistikin. Tälle pohjalle haluamme rakentaa myös tulevaisuuden suomalaista hyvinvointivaltiota.

Suomen historian suurimman rakenteellisen uudistuksen, sote-uudistuksen, raamit on luotu, mutta palvelujen laajuus ja sisältö määrittyvät uudistuksen toimeenpanon ja käytännön kautta. Me sosialidemokraatit haluamme turvata sosiaali- ja terveyspalvelut, hoitoon pääsyn ja tarvittavan tuen. Olemme valmiita investoimaan näihin palveluihin ja niitä meille tekeviin ihmisiin.

Seuraavana haluamme uudistaa sosiaaliturvajärjestelmää. Sosiaaliturva koskee meistä jokaista lapsilisien, eri elämänvaiheissa mukana kulkevien turvaverkkojen ja eläkejärjestelmän kautta. Siksi sosiaaliturvajärjestelmän uudistus on myös suuren luokan arvokysymys.

UUDISTAMME JA YKSINKERTAISTAMME SOSIAALITURVAA

Tulevan hallituskauden suurimpia haasteita on sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen. Sosiaaliturvan tarkoituksena on turvata ihmisille riittävä toimeentulo ja huolenpito kaikissa elämäntilanteissa. Toimiva sosiaaliturva lisää ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta ja ehkäisee köyhyyttä ja syrjäytymistä. Sosiaaliturvan on tuettava oikeudenmukaista siirtymää hiilineutraaliin yhteiskuntaan.

SDP:llä on oma yleisturva-malli sosiaaliturvan uudistamiseksi. Mallissamme sosiaaliturva säilytetään syyperusteisena. Sosiaaliturvan tulee tukea ihmisen omaa aktiivisuutta, itsensä kehittämistä, kouluttautumista, kuntoutumista ja työllistymistä.

Sosiaaliturvaa tulee selkeyttää ja kehittää asiakkaiden näkökulmasta ymmärrettävämmäksi siten, että yksilön tarpeet ja erilaiset elämäntilanteet tulevat huomioituksi. Koettu hyvinvointi on otettava entistä vahvemmin mukaan palvelujen arviointiin. Koetulla hyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön arviota siitä, miten sujuvaksi, ymmärrettäväksi, saavutettavaksi ja oikeudenmukaiseksi etuus- ja palvelujärjestelmä koetaan ja millaisen palvelukemuksen se esimerkiksi toimeentuloturvaetuutta hakevalle tai sitä saavalle antaa. Koetulle hyvinvoinnille näillä on yhtä lailla merkitystä kuin riittävän suuruisilla toimeentuloturvaetuuksilla tai sosiaali- ja terveystalouden riittävällä saatavuudella. Tämä tulee ottaa sosiaaliturvauudistuksessa erittäin vakavasti. Selkeä etuusjärjestelmä luo ihmiselle mahdollisuuden rakentaa itselleen toimiva ja ennakoitava arki.

Perusturva on uudistettava siten, että se takaa riittävän turvan eli tarve toimeentulotuen samanaikaiseen nostamiseen vähenee. Siirtymien etuudelta toiselle tulee tapahtua portaattomasti ja ilman katkok-

sia tai viiveitä. Sosiaaliturvan uudistamisessa tulee myös huomioida muuttuva työelämä sekä etätöiden yleistymisen. Tuorekisterin tietosisältöä on laajennettava tukemaan sosiaaliturvan kehittämistä ja etuuksien sujuvampaa maksatusta.

Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien tarkistukset tulee tehdä lain-säädännön mukaisesti tai hintojen nousun kiihtyessä tarvittaessa useammin kuin vuosittain.

Sosiaaliturvauudistuksessa on otettava huomioon myös erilaiset, nykyisessä järjestelmässä väliin putoavat ryhmät. Koronapandemia osoitti, miten sirpaleista ja niukkaa esimerkiksi luovien alojen toimeentulo on. Sosiaaliturvajärjestelmä on rakennettava niin, että epäsäännöllisten tulojen, kuten apurahojen, tekijänoikeustulojen, yrittäjätulojen, työkorvausten, palkan ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen on nykyistä huomattavasti helpompaa ja ennakoitavampaa.

Uudistuksessa on huomioitava yksinasuvien korkeampi köyhyys- ja syrjäytymisriski.

SDP:n yleisturvamalli purkaa byrokrati-aa ja lopettaa luukulta toiselle pompottamisen. SDP:n malli mahdollistaisi pienten ja epäsäännöllisten tulojen ansaitsemisen siten, että oikeus yleisturvaan on aina ennakoitavissa.

SOTE-UUDISTUKSELLA TURVAAMME PALVELUT

Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelu-uudistus on suurin rakenteellinen uudistus, mitä hyvinvointivaltiomme on nähnyt vuosikymmeniin. Uudistuksen perustukset on pystytetty kuluvalle hallituskaudella, mutta työtä on vielä paljon jäljellä.

Julkinen palvelutuotanto on oltava sote-uudistuksen tavoitteiden täyttämiseksi ensisijaista, laadukasta ja riittävää. Sote-uudistusta viedään eteenpäin alueilla

ja kansallisesti siten, että integraatio toteutuu ja peruspalvelut vahvistuvat merkittävästi. Hoitopolkujen tulee olla selkeitä sekä katkeamattomia ja ihmisten tulee pysyä palveluiden keskiössä myös alueiden ja kuntien välisissä yhdyspinnoissa.

Hyvinvointialueiden erityisiin, kansallisiin tehtäviin sekä tutkimukseen ja opetukseen, jotka hyödyttävät koko maata, on panostettava pitkäjänteisesti ja niiden rahoitus turvattava. Siirretään matkojen, lääkkeiden ja kuntoutuksen järjestämisen ja rahoitusvastuuta hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden kehitystä tulee seurata myös tasa-arvon ja demokratian näkökulmasta. Palveluja on oltava oikeus saada kummallakin kansalliskielellä kaikilla hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueiden rahoitus pohjaa on vahvistettava. Hyvinvointialueilla tulee olla aito kyky päättää palveluista lähellä meistä jokaista. Tätä varten tarvitaan myös kestävä rahoitusmalli, joka turvaa rahoituksen riittävyyden ja kannustaa alueita tehokkaaseen ja taloudelliseen toimintaan. SDP kannattaa hyvinvointialueiden taloudellisen autonomian lisäämistä ja mahdollisuutta kerätä omaa rahoitusta myös verotuksen kautta.

Turvaamme sote-palveluiden oikea-aikaisen saatavuuden

Seitsemän päivän hoitotakuulla turvataan kansalaisille nykyistä nopeampi hoitoon pääsy perusterveydenhuollon kiireettömissä tilanteissa. Uudistuksella tavoitellaan terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistamista ja palvelujen saatavuuden parantamista. Lisäksi on panostettava hoidon jatkuvuuteen esimerkiksi omalääkäri-omahoitaja-toimintamallia kehittämällä ja hyödyntämällä.

Koronaepidemian aiheuttamaa hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelkaa tulee edelleen purkaa. Koronaepidemian vaikutusta koko

väestön terveydentilaan, toimintakykyyn ja hyvinvointiin on seurattava ja arvioitava vielä pitkään epidemian hiipumisen jälkeenkin.

Yksityisellä palvelutuotannolla on jatkosakin tärkeä rooli palveluiden saatavuuden turvaamisessa ja parantamisessa. Kun yksityistä palvelutuotantoa hyödynnetään osana julkisesti järjestettyä sosiaali- ja terveydenhuoltoa, on palveluiden oltava saatavilla samoilla ehdoilla ja samansuuruisilla asiakasmaksuilla.

Pidämme asiakasmaksut kohtuullisina

SDP:n pitkän aikavälin tavoitteena on terveystalouden lääkärin vastaanoton muuttaminen maksuttomaksi. Asiakasmaksut eivät saa koskaan olla hoidon tai palveluiden piiriin hakeutumisen esteenä, joten sote-asiakasmaksujen kohtuullistamista on jatkettava.

Tehdään tarvittavat muutokset, joilla sote-asiakasmaksukaton kertymisen seuranta siirretään pois asiakkaan vastuulta. Kehitetään maksukaton kertymistä siten, että paljon palveluita käyttävien kustannukset eivät kasautuisi kalenterivuoden alkuun vaan jaksottuvat eriin vuoden ajalle.

Yhdistetään maksukatot (terveydenhuolto, matkat, lääkkeet, päivä- ja työtoimintojen matkat) esimerkiksi kuukausittaisen takuueläkkeen tasolle.

Mielenterveysongelmia on ehkäistävä ennalta ja hoidettava ajoissa

Mielenterveyden kysymykset ovat terveystalouden suuria haasteita, ja niihin on löydettävä toimivia ratkaisuja nopeasti. Mielenterveyspalveluiden resursseja ja alan koulutusmääriä on lisättävä nopeasti.

Mielenterveysstrategia 2030 toimeenpano on jatkettava ja erityiseksi paino-

pisteeksi on nostettava lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa. Strategia on linkitettävä muihin ikäkautsstrategioihin ja -ohjelmiin.

Hoitosuunnitelman mukaisten terapioiden ja muiden hoitomuotojen saatavuus on turvattava koko maassa. Mielenterveyspalveluiden saatavuuteen on kiinnitettävä huomiota niin kouluterveydenhuollossa, työpaikoilla ja työterveydessä kuin muuallakin yhteiskunnassa. Opintojen ja työn ulkopuolella oleville nuorille palveluita on oltava saatavilla esimerkiksi Ohjaamoissa tai muiden palveluiden yhteydessä. Matalan kynnyksen keskusteluapua arjessa tulee olla tarjolla nykyistä huomattavasti enemmän ja helpommin.

Jatketaan Työelämän mielenterveysohjelmaa ja vahvistetaan siinä erityisesti mielenterveyttä edistäviä ja mielenterveysongelmia ennaltaehkäiseviä toimia. Kelan korvaamista sairauspäivistä joka kolmas on mielenterveystaustainen, työkyvyttömyyseläkkeistä jo yli puolet. Työelämän mielenterveystoimien tavoitteena on edistää työpaikoilla tapahtuvaa mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja vähentää niistä johtuvia sairauspoissaoloja ja varhaista eläköitymistä.

Mielenterveyspalveluihin hakeutuvalle on taattava oikea-aikainen ja toimiva hoitopolku. Lasten ja nuorten erikoistason mielenterveyspalveluiden saatavuuteen on satsattava ja itsemurhien ehkäisytyötä jatkettava. Nuorten tarpeeton pompottelu mielenterveys- ja päihdepalveluiden välillä pitää lopettaa. Järjestöjen rooli nuorillekin suunnatussa matalankynnyksen ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää. On tärkeää, että kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan monialaiseen yhteistyöhön oikea-aikaisten ja toimivien palveluiden kehittämisessä.

Mielenterveysvaikutusten arviointia on kehitettävä osana päätösten vaikutusarviointia kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Ikäihmisille hyvä, mielekäs ja turvallinen elämä

Arvokas vanhuus on perusoikeus. Jokaisella meistä tulee olla oikeus luottaa siihen, että palvelut ja hoiva ovat riittäviä ja laadukkaita ikääntyessämme. Ikäihmisten oikeus saada yksilöllisen tarpeen mukaisia palveluita palvelutarvearvion pohjalta on turvattava aina, asumismuodosta riippumatta. Kotiin tuotavia palveluita on monipuolistettava.

Vanhusten hoivan henkilöstömitoituksen tosiasiallinen toteutuminen on varmistettava koko maassa. Tarvitaan riittävät resurssit mitoitusten valvomiseen, jotta jokainen voi luottaa oman ja läheistensä hoivan toteutuvan. Tavoitteenamme on, että ikäihmiset voivat elää kodissaan turvallisesti ja saada tarvittavat, laadukkaat palvelut kotiin. Tehostetun palveluasumisen (hoiva-asuminen) on oltava mahdollista oikea-aikaisesti tarvittaessa, jotta kukaan ei jää turvattomaksi ilman tarpeellista hoivaa.

Edistetään ikäihmisten toimintakykyä turvaavia yksilöllisiä asumisratkaisuja ja monimuotoista asumista. Parannetaan kotiin annettavien palvelujen saatavuutta ja tuetaan ikäteknologian käyttöönottoon kannustavia ratkaisuja. Panostetaan muistisairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja muistiystävälliseen yhteiskuntaan kansallisesti ja poikkihallinnollisesti. Huomioidaan muistisairaiden vaihtelevat palvelutarpeet ja tuen tarvitsijoiden moninaisuus. Turvataan vanhuspalvelu-uudistuksen toimeenpano varmistamalla henkilöstön saatavuus.

lääkäiden ihmisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemiseen tarvitaan kaikkien panosta. Kansalaisyhteiskunnan ja järjestökentän rooli on erityisen merkittävä: järjestöissä kehitetään ja kokeillaan uusia toimintatapoja, ja erilaisista vapaaehtoistyön muodoista hyvin toteutettuina hyötyvät sekä vapaaehtoistyötä osakseen saavat että vapaaeh-

toistyön tekijät.

Omaishoito ja perhehoito tulee nähdä lisäresurssina, ei kustannuseränä. Tuetaan omaishoitajien jaksamista tarjoamalla esimerkiksi maksuttomia tukipalveluita ja perhehoitoa vapaiden mahdollistamiseksi. Vahvistetaan omaishoitajien oikeutta saada omaishoitosopimus. Omaishoidontuen saamisen kriteerien ja toimeenpanon tulee olla yhdenvertaiset koko maassa. Parannetaan edelleen omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamista.

TURVAAMME KESTÄVÄN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN JA ELÄKKEET, JOILLA TULEE TOIMEEN

Työeläkeasiat valmistellaan kolmikantaisesti. Tavoitteena on kestävä työeläkejärjestelmä, jossa eläkevarat turvataan myös tulevien sukupolvien eläkkeisiin.

Työeläkejärjestelmän kestävyysvyyteen vaikuttavat useat tekijät. Talous, työllisyys, työurat ja syntyvyys ovat merkittävässä roolissa. Työuria on tärkeä pidentää myös ihmisten työkykyä ja työhyvinvointia tukemalla. SDP tekee työtä näiden hyvinvoinnin edellytysten parantamiseksi. Työnantajien osuuden kasvattaminen eläkkeiden rahoituksessa on huomioitava vaihtoehtona eläkejärjestelmän kestävyysvyyden takaamisessa.

Eläkkeiden ostovoiman turvaamisen ohella pienituloisten, paljon palveluja käyttävien eläkeläisten toimeentuloa on parannettava sote-asiakasmaksuihin sekä lääke- ja matkakorvauksiin tehtävillä muutoksilla. Myös pienten eläkkeiden tason nostoa on jatkettava määrätietoisesti.

SDP haluaa myös tehdä työnteosta vanhuseläkkeellä aiempaa kannustavampaa. Huomioidaan eläkeläisten asumistuen, verotuksen ja työtulojen yhteensovitus.

TURVAAMME VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUDEN OSALLISUUTEEN

SDP haluaa Suomen olevan vammais- myönteinen maa. Hyvä yhteiskunta ottaa kaikki huomioon ja mahdollistaa jokaisen osallisuuden. Vammaisten henkilöiden osalta oikeus osallisuuteen jää vajaaksi. Tulevalla hallituskaudella tarvitaan useita toimia, joilla näihin epäkohtiin puututaan. YK:n vammaistenoikeuksien toteutumisen raportointia tulee kehittää. Suomeen on saatava kansallinen vammaisstrategia, jotta vammaisvaikutusten arviointi, vammaisbudjetointi sekä vammaisten henkilöiden osallisuus toteutuvat.

Vammais- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin tulee olla osa kaikkea päätöksentekoa kunta-, hyvinvointialue- ja valtiotasolla. Yhdenvertaisuus, esteettömyys ja saavutettavuus on otettava huomioon kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa.

Vammaisilla tulee olla oikeus tulla kuulluksi itseään ja yhteisöään koskevassa päätöksenteossa. Kaikille vammaisille henkilöille tulee varmistaa täysi osallisuus itseään koskevien palveluiden järjestämisessä.

LASTENOIKEUDET OVAT PERHEPOLITIIKKAMME YTIMESSÄ

SDP haluaa rakentaa Suomesta maailman parhaan maan lapsille ja perheille. Suomeen on valmistunut ensimmäinen kansallinen lapsistrategia vuonna 2021 Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Sen toimeenpano on aloitettu onnistuneesti. Nyt on huolehdittava toimeenpanon jatkosta valtakunnallisesti sekä kaikilla hallinnon aloilla.

Köyhyys heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia, siksi köyhyyden periytyminen ja ylisukupolvinen syrjäytyminen on katkaistava. Lapsiperheiden riittävän

toimeentulon turvaaminen ja lapsiperhe-
köyhyyden vähentäminen on nostettava
painopisteeksi sosiaaliturvan kehittämi-
sessä.

Tehdään tuntuva korotus lapsilisän
yksinhuoltajakorotukseen ja elatustukeen.
Näin nostettaisiin kymmeniätuhansia lap-
sia pois köyhyydestä.

Helpotetaan vuoroasumista. Sosiaa-
liturvassa tulee huomioida se, että vuo-
roasuvasta lapsesta aiheutuu enemmän
kustannuksia kuin yhdessä kodissa asu-
vasta. Vuoroasumisen tuen tulee kattaa
myös kuljetuspalvelut lapsen molemmista
kodeista.

Myös lapsilisäjärjestelmää ja elatustuki-
lakia tulee uudistaa siten, että ne huomioi-
vat nykyistä paremmin monimuotoistuneet
perhetilanteet. Huolehditaan lapsilisän
säilymisestä lapsesta aiheutuvia kuluja
korvaavana tukena kaikille lapsiperheille ja
varmistetaan tuen tason säilyminen.

PARANNAMME YKSINASUVIEN ASEMAA

Suomessa on n. 1,3 miljoonaa yksinasuvaa,
kotitalouksista yli 40 prosenttia on yksi-
nasuvia. Yksinasuvat on moninainen ihmis-
ryhmä, jossa elämäntilanteet poikkeavat
toisistaan huomattavasti. Yksinasuvilla on
myös yhdistäviä tekijöitä, joihin tulee kiin-
nittää valtakunnallista huomiota. Yksinasu-
miseen liittyy sosiaalisia riskitekijöitä, jotka
ovat korostuneet koronakriisin aikana.
Yksinasuvilla on esimerkiksi korkeampi
syrjäytymis- ja köyhyysriski kuin useamman
henkilön talouksissa asuvilla ja tämä tulisi
tunnistaa palveluissa. Noin 70 % toimeen-
tulotuen saajista on yksineläviä.

Yksinasuvien ja -eläjien palvelujen saata-
vuus ja osallisuus on turvattava. Sosiaali- ja
terveyspalveluiden henkilöstön tietoisuutta
on lisättävä yksinasuvien erilaisista elä-
mäntilanteista. Esimerkiksi hyvinvointi-
alueille voidaan luoda vastuuhenkilöjärjes-

telmä, joka palvelee erityisesti yksineläviä.

Luodaan poikkihallinnollinen ohjelma,
joka tarkastelee yksinasuvien tilannetta
ja laatii toimenpideohjelman yksinasuvien
aseman parantamiseksi Suomessa. Ohjel-
massa tulee käsitellä muun muassa yhden-
vertaisuuden kysymyksiä, mukaan lukien
toimeentulo-ongelmia ja syrjäytymisriskiä.
Ohjelmassa on kartoitettava yksinasuvien
asumiseen liittyviä haasteita ja keinoja ta-
hattoman yksinäisyyden välttämiseen sekä
esitettävä toimenpiteitä niiden ratkaisemi-
seksi.

SDP TAVOITTELEE

Palveluita, jotka toimivat kaikille

- Sosiaaliturvauudistusta, joka kannustaa osallistumaan ja torjuu köyhyyttä
- Terveydenhoitoa, joka toimii oikeasti. Hoitoon on päästävä seitsemässä päivässä riip-
pumatta siitä, onko vaiva polvessa, sydämessä vai mielessä
- Asiakasmaksuja, jotka eivät ole kenenkään hoidon este. Terveyskeskuskäynnin tulisi
tulevaisuudessa olla maksuton
- Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita, jotka ovat saatavilla siellä, missä avun
tarvitsijakin on
- Suun terveydenhuollon nykyistä parempia palveluita
- Kuntien ja alueiden toimintaedellytysten turvaamista palveluiden tuotannossa
- Järjestöjen roolin tunnistamista kansalaisyhteiskunnan vahvistajana ja niiden toimin-
nan ja resurssien turvaamista

Arvokasta ja aktiivista ikääntymistä

- Työeläkejärjestelmän kestävyuden varmistamista ja pienimpien eläkkeiden määrätie-
toista korottamista
- Ikäihmisten toimivia palveluita ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia asumisratkaisuja
- Vanhusten hoivan henkilöstömitoituksen turvaamista
- Omaishoidon resurssien lisäämistä

Vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistamista

- Kansallisen vammaisstrategian luomista turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeuk-
sien ja osallisuuden toteutumista

Maailman parasta perhepolitiikkaa

- Lapsistrategian toimeenpanon varmistamista perustamalla kansallinen lapsistrategia-
yksikkö
- Lapsiperheköyhyyden torjumista korottamalla elatustukea ja lapsilisän yksinhuoltajako-
rotusta
- Vuoroasumisen helpottamista ja monimuotoistuneiden perhetilanteiden huomioimista
sosiaaliturvauudistuksessa

Yksinasuvien äänen kuuluviin tuomista

- Poikkihallinnollisen ohjelman perustamista tarkastelemaan yksinasuvien tilannetta ja
laatimaan toimenpideohjelman yksinasuvien aseman parantamiseksi

TULEVAISUUS RAKENNETAAN TÄNÄÄN

Suomea on rakennettava niin, että se on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä tuleville sukupolville. Suomi on sitoutunut kunnianhimoisiin ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin, jolla Suomesta tehdään hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tämä on ei ole lopputavoite, vaan lähtökohta, jolle rakennetaan kestävää hyvinvointia tulevaisuuden tarpeisiin.

Ilmastonmuutoksen ja luontokato ovat aikamme suuria haasteita, joihin on löydettävä vastauksia nopeasti, koska muuten lähes kaikki tulevaisuuteen suuntaava tavoitteenasettelu on turhaa. Vain ekologisesti kestävä yhteiskunta voi turvata myös sosiaalisen ja taloudellisen vakauden. Tämä vaatii myös päätöksentekorakenteiden tarkastelua. Jotta ilmastonmuutokseen ja luontokatoon voidaan puuttua tehokkaasti, tarvitaan nykyisen siilomaisen hallinnon sijaan hallintorajat ylittävää yhteistyötä ja kestäväen kehityksen vaatimusten mukaista valmistelun ja päätöksenteon kehitystä.

Ilmasto- ja ympäristökatastrofiin vastaaminen tarjoaa kuitenkin myös mahdollisuuksia. SDP:n tavoitteena on, että Suomi on 2030- luvulla maa, jossa luonnonvaroja käytetään kestävästi ja jossa meillä on puhdasta teollisuutta, huipputeknologiaa hyödynnetään hyvinvoinnin lisäämiseksi ja jossa on maailman osaavin ja hyvinvoivin kansa. Tämä vaatii kunnianhimoisia panostuksia tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin.

Suomen on siirryttävä pikaisesti kestävään kiertotalousyhteiskuntaan, jossa resursseja ei hukata. Oikeudenmukainen vihreä siirtymä on myös taloudellinen mahdollisuus. Suomen tulee olla jatkossakin teknologian ja vihreän siirtymän ratkaisujen edelläkävijä. Näin luodaan uusia, laadukkaita työpaikkoja, toimeentuloa ja vaurautta. Oikeudenmukainen siirtymä on osa tulevaisuuden vahvan talouden rakentamista.

Tulevaisuuden teollisuus on vihreää. Oikeudenmukaisen siirtymän kärjessä olemisen mahdollistamia hyötyjä ei ole Suomessa käytetty tarpeeksi, vaikka monet teollisuuden toimijat tästä hienoa esimerkkiä näyttävätkin. Suomen on luotava uutta teollisuuspolitiikkaa, joka perustuu osaamiselle, päästöttömille teknologioille sekä rohkeudelle investoida tulevaisuuteen. Samalla meidän on oltava aktiivisia eurooppalaisen strategisen autonomian rakentamisessa. Eurooppalaiset investoinnit eurooppalaiseen osaamiseen ja tuotantoon tukevat myös Suomen teollisuutta.

ILMASTOKRIISI JA LUONTOKATO ON RATKAISTAVA YHDESSÄ

SDP:n tavoitteena on edistää nopeaa ja kokonaisvaltaista siirtymistä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviin yhteiskuntiin koko Euroopan unionissa ja maailmanlaajuisesti.

Tätä varten meidän on varmistettava hiilineutraaliuden toteutuminen Suomessa vuoteen 2035, EU:ssa viimeistään vuoteen 2050 mennessä ja siirtymä hiilinegatiiviseksi pian sen jälkeen. Jo ensi vaalikaudella tarvitsemme suunnitelmat, jolla vähennetään 2030-luvun päästöjä ja edetään kohti hiilinegatiivisuutta nykyisen 2035 tavoitteen saavuttamisen jälkeen. Suunnitelmissa on selkeytettävä, millainen vähennyspolku voisi olla, mitä ohjauskeinoja valitaan ja varmistettava nettonielun riittävyys.

Ilmastopolitiikan rinnalla luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on keskeisimpiä tehtäviämme. Luonnonvarojen käytön on oltava kestävää koko EU:n alueella. Samalla on varmistettava unionin energiaomavaraisuus.

Siirtymä päästöttömään energiantuotantoon on keskeistä niin ilmaston kuin EU:n strategisen autonomian lisäämisen näkökulmasta. Tavoitteena tulee olla energiaomavarainen, uusiutuvaa tai päästötöntä energiaa hyödyntävä unioni mahdollisimman nopeasti.

Jotta hiilineutraaliustavoite saavutetaan, on ensi hallituskaudella tehtävä kunnianhimoista politiikkaa, jossa on mukana niin valtio, alueet ja kunnat kuin elinkeinoelämä ja kaikki kansalaisetkin. Jotta kaikki pysyvät mukana, on ilmastopolitiikan oltava reilua, ilmastotoimien kustannusten jakauttava oikeudenmukaisesti ja kustannuksia kompensoitava niille, joilla on vähiten varaa. Edistymistä seurataan säännöllisesti ja kurssia korjataan viipymättä, mikäli tavoitteisiin ei päästä tai epävarmuudet lisääntyvät merkittävästi.

Kalleinta ilmastomuutoksen torjunta

on, jos se tehdään myöhässä. Kustannustehokkaimmat toimet on oltava etusijalla, kun päästövähennyskeinoja priorisoidaan. Ilmastopolitiikan on perustuttava uusimpaan tieteeseen.

Ilmastopolitiikan ytimessä on luopuminen fossiilisista polttoaineista, riittävien hiilinielujen vahvistaminen sekä sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä kansalaisille. Tarvittava muutosturva työelämään on taattava ja kansalaisten muutoskestävyyttä on lisättävä. Vain ilmastopolitiikka, jolla on kansalaisten tuki, voi olla kestävää pitkällä aikavälillä.

Tulevina vuosina on lisättävä ylisukupolvinen tarkastelu mukaan ilmastolakiin. Suomen uuden ilmastolain tulee olla kestävällä pohjalla ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden ja reilun siirtymän näkökulmasta, jotta yksikään sukupolvi ei ylitä omaa oikeudenmukaista osuuttaan hiilibudjetista tulevien sukupolvien kustannuksella. Oikeudenmukaisuuden arviointia tulee kehittää. Lisätään energia- ja ilmastostrategia ilmastolakiin, niin että jatkossa myös tästä merkittävästä selonteosta säädettäisiin lailla eikä se olisi poliittisen tahdon varassa kuten tällä hetkellä.

Valtion budjetille ja talouspolitiikkaan on tehtävä säännöllinen ilmastovaikutusten arviointi. Samalla tavalla, kun arvioimme talouspolitiikan työllisyysvaikutuksia, tulisi meidän myös arvioida kaiken talouspolitiikan ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Lisäksi tarvitaan sektorikohtaisia ilmastosuunnitelmia yhä useammalla alalla. Erittäin tärkeitä ovat liikenteen, asumisen ja rakentamisen sekä maankäytön, maan- ja metsätalouden sekä ruuantuotannon suunnitelmat.

Tarvittavan teknologian kehittämistä on tuettava ja osoitettava riittävä rahoitus vihreän teknologian TKI-investointeihin. Työ on perustettava tieteellisen tiedon varaan, Suomen IPCC:lle ja Ilmastopaneelille osoitetaan riittävä tuki.

Pidetään kiinni linjauksesta luopua

turpeen käytöstä Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset ja aikataulu huomioiden.

Huolehditaan, että päästökauppa toimii ja päästöt vähenevät päästökaupparegistrilla. Päästöpolku vuoteen 2030 toteutuu, jos päästöoikeuden hinta ja verotus ohjaa merkittävästi ilmastoimia energiasektorissa ja myös prosessiteollisuudessa. Pelkkä päästökauppa ei kuitenkaan ratkaise, sillä hiilen hinnoittelu perustuu osin myös verotukseen. Verotuksella on kyettävä myös estämään hiilivuotoa eli päästöjen siirtymistä muihin maihin.

Pysäytämme Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja käänämme sen elpymisuralle

Luonto köyhtyy myös Suomessa. Tuoreimman uhanalaisuuslajiluokituksen eli Punaisen listan mukaan Suomessa jo joka 9. laji on uhanalainen. Suomen luontotyypeistä joka toinen on uhanalainen. Eniten uhanalaisia lajeja ja luontotyypejä on maan eteläosissa, missä lajimäärä ja maankäytön paineet ovat suurimmat. Suomalaisten kuluttaminen aiheuttaa ilmastopäästöjä sekä monimuotoisuuden heikkenemistä myös Suomen rajojen ulkopuolella, missä suuri osa kotimaassa kulutettavista tavaroista tuotetaan.

Luontopolitiikalle tarvitaan selkeät lainsäädännölliset kehykset ja tavoitteet ilmastopolitiikan välineiden tapaan. Ilmastolain tapainen luontolaki voisi olla hyvä tapa turvata luontopolitiikan toteutuminen.

Kansallisen biodiversiteettistrategian toimia, jotka tähtäävät vuoteen 2030, on toimeenpantava suunnitelmallisesti. Biodiversiteettistrategian tavoitteena on pysäyttää monimuotoisuuden väheneminen ja kääntää kehitys elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä. Strategialla tehostetaan luonnon monimuotoisuuden suojelua ja edistetään heikentyneiden ekosysteemien

palautumista. Lisäksi kehitetään toimenpiteiden ja vaikuttavuuden mitattavuutta. Strategia ja toimintaohjelma kytetään osaksi kansainvälisiä sekä EU:ssa asetettuja tavoitteita.

Kestävän metsätalouden rinnalla huolehditaan riittävästä hiilinielusta ja metsien riittävästä suojelusta. Metsälaki tulee uudistaa niin, että lain tavoitteet palvelevat sekä ilmasto- että monimuotoisuushaasteiden kestävää ratkaisua. Suomi tarvitsee myös kansallisen soidenennallistamisohjelman. Se on tehokas tapa kohdentaa luonnonsuojelurahoja maakuntiin ja riittävän laajana se tukee reilua siirtymää pois turpeen käytöstä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja vesistöjen suojelun tärkeys kulkevat käsi kädessä. Lämpenevä ilmasto lisää sateita ja ravintehuuhtoutumia vesistöihin. Lähivesien suojelu on osa Itämeren suojelutyötä, koska vesistöjen kuormitus päättyy lopulta Itämereen. Itämeren musta piste on Saaristomerellä heikko tila, joka ei ole kohentunut lukuisista toimista huolimatta.

Työtä sen eteen, että Saaristomerellä alue poistuu Helcomin Hotspot-listalla vuonna 2027 täytyy jatkaa. Rahoitus ja toimenpiteet on välttämätöntä suunnata vaikuttavimpiin toimenpiteisiin ja kohdentaa oikein. Ongelmana on, että rahoitusta ei ole korvamerkitty ja toimenpiteiden toteutus perustuu vapaaehtoisuuteen, joka edellyttää alueen toimijoiden aktiivisuutta.

Pienennämme kansalaisten hiilijalanjälkeä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla

Kestävä kuluttaminen on tehtävä kansalaisille helpoksi. Päämääränä on oltava se, että kuluttajan mennessä kauppaan, eettisesti ja ympäristöllisesti kestäviä ostospäätöksiä ei tarvitse erikseen harkita. Materiaalisten hyödykkeiden, kuten tekstiilien, tuotannolle tulee asettaa tiukat EU:n laajuiset standardit, jotka velvoit-

tavat yritykset valmistamaan kulutusta kestäviä, ekologisia ja eettisiä hyödykkeitä. EU:n ja Suomen etunenässä, on tähdittävä ilmastollisesti kestävä tuotannon lopettamiseen. Kestävää tekstiilikierrätystä ja -tuotantoa kotimaassa on edistettävä.

Tietoisuutta päivittäisten valintojen ympäristö- ja ilmastovaikutuksista on lisättävä. Vastuu lainsäädännön asettamista vaatimuksista on yhteiskunnalla, mutta myös tuottajan ja tuotannossa on kannettava vastuuta. Kansalaisilla tulee olla riittävästi informaatiota kestävien kulutus päätösten tekemiseen. Keskeisin yksilön hiilijalanjälkeä selittävä tekijä on tulotaso. Kansalaisten hiilijalanjälkeä on pienennettävä niin, että toimet kohdistuvat oikeudenmukaisesti ja painottuvat tulotason yläpäähän.

Lähtökohtana on oltava se, että käyttötavaroiden, kuten elektroniikan, vaatteiden tai kodinkoneiden, on oltava korjattavissa ja korjaamisen on oltava riittävän helppoa ja edullista. Erilaisten korjauspalveluiden toimintaedellytyksiä on tuettava. Esimerkiksi kestävä kehityksen arvonalisjärjestelmässä korjauspalveluiden tarjoaminen voi olla alemman arvonalisjärjestelmän piirissä.

Kansallisen ilmastoruokaohjelman toimia, jotka tähtäävät kulutetun ruoan ilmastojalanjäljen pienentämiseen sekä ymmärryksen lisäämiseen ruoantuotannosta on toteutettava suunnitelmallisesti.

Kulutusperäisten päästöjen vähentämiseksi on asetettava tavoitteet, joita tuetaan konkreettisilla toimenpiteillä ja seurantatyöllä. Suomen rajojen ulkopuolella aiheutuviin kulutusperäisiin päästöihin on puututtava nykyistä paremmin esimerkiksi verotuksen kautta. Tuonnista aiheutuneiden päästöjen vähentäminen edellyttää keinoja, joilla ohjataan kotitalouksia ja julkista sektoria vähentämään kulutusta ja suosimaan pienen hiili- ja materiaalijalanjäljen hyödykkeitä.

Ilmasto- ja ympäristökriisi ei ratkea ilman rahaa

YK:n ilmastopimuksen veloitteiden mukaisesti Suomen julkista kansainvälistä ilmastorahoitusta on lisättävä. Sitoudumme YK:n biodiversiteettisopimuksen veloitteiden toimeenpanoon ja lisäämme tähän tarvittavaa rahoitusta.

Suomen tulee toimia varauksetta allekirjoittamiensa kansainvälisten sopimusten veloitteiden edistämiseksi.

Tulevalla hallituskaudella kansainvälisen ilmastorahoituksen tulee perustua Ulkoministeriön vuoteen 2026 ulottuvan Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelmaan. Vuonna 2026 suunnitelman toteutusta tulee arvioida ja päivittää suunnitelmaa vuoteen 2030 asti. Myös lähivuosina julkisen ilmastorahoituksen tulee vähintään säilyä saavutetulla tasolla.

Suomen on lisättävä merkittävästi budjettirahoitteista ilmastorahoitustaan osana kehitysyhteistyömäärärahoja ja vahvistettava erityisesti rahoitustaan ilmastopimuksen alaisille ilmastorahastoille. Ilmastorahoitusta voidaan täydentää ja vahvistaa myös yksityisten ilmastoinvestointien lisäämiseen soveltuvilla uusilla rahoitusinstrumenteilla siten, että ne vastaavat kohdemaan tarpeisiin.

Luonnonsuojelun rahoitus on turvattava vähintään 2019–2023 kauden mukaisella tasolla ja korotettava sitä mahdollisuuksien mukaan. Helmi- ja Metso-ohjelmia jatketaan ja niiden rahoitus turvataan. Vesien suojelun tehostamisohjelmaa jatketaan ja sen rahoitus turvataan.

KUNNIAHIMOISTA JA UUDISTAVAA ELINKEINOPOLITIikkaa

Ilmastokriisi täytyy torjua parhaan tutkimuksen ja teknologian, osaamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kei-

noin, joita määrätietoinen ja järkiperäinen strategia ohjaa. Maailman ympäristöongelmien ratkaiseminen luo myös innovatiivista liiketoimintaa, joka tuo meille vientituloja, työpaikkoja ja hyvinvointia.

Teknologia on tärkein keinomme muokata Suomen, Euroopan ja maailman tulevaisuutta kestäväksi. Ilmastokriisin ratkaisussa digitalisaatio ja datatalous ovat avainasemassa.

Suomalaisia yrityksiä on kannustettava uudistumaan ja kasvamaan kansainvälisiin mittoihin. Suomessa on monipuolinen ja terve yritysverkosto, joka uskaltaa ja investoi. Menestyvät yritykset huolehtivat myös työllisyydestä ja osaltaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksesta.

Marinin hallituksen aikana Suomi on jälleen noussut kestävällä tavalla maailman kilpailukykyisimpien maiden joukkoon - kansainvälisissä vertailuissa sijoituksemme on parempi kuin kertaakaan vuoden 2005 jälkeen.

Seuraavaan vaalikauden aikana on luotava tulevaisuuden teollisuuspolitiikan perusteet. Suomen teollisuuden on nojattava korkeaan jalostusasteeseen, korkeampaan tuottavuuteen, robotiikan lisääntyvään hyödyntämiseen, osaamiseen, päästöttömyyteen ja nykyistä laajempaan määrään menestyjiä. Valtion rooli teollisuuden menestyksessä on ensisijaisesti toimintaympäristön vakaudesta ja ennakoitavuudesta, riittävästä investointiasteesta, osaajien määrästä ja toimintaedellytyksistä huolehtiminen.

Haluamme olla maailman kilpailukykyisin toimintaympäristö ilmastoteollisuudelle ja datatalouden edelläkävijöille - maailmaa parantavalle liiketoiminnalle. Nopeasti muuttuva digitaalinen maailmantalous vaatii rohkeaa, strategista elinkeinopolitiikkaa.

Missiolähtöinen elinkeinopolitiikka

Elinkeino-politiikan on oltava missiolähtöis-

tä. Poliitikan missiolähtöisyys tarkoittaa, että hallitus asettaa yhteistyössä tutkijoiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa pitkän aikavälin yhteiskunnalliset tavoitteet, jotka ohjaavat päätöksentekoa. Missiot edellyttävät tasapainoista ja strategista ohjausta. Elinkeino-politiikan on lähtökohdiltaan oltava toimiala- ja teknologianeutraalia, mutta pienen maan on osattava myös kohdentaa rohkeasti rajallisia panoksiaan omiin vahvuuksiinsa.

Yritykset toivovat investointipäätöksiensä ennen kaikkea ennakoitavuutta. Varsinkin nykyisessä kriisien maailmanajassa tulevaisuus voi näyttää epävarmalta - pahimmillaan se hidastaa tai jopa siirtää investointeja tulevaan. Sosialidemokratien johtaman hallituksen kunnia-asia on tuottaa varmuutta epävarmaan aikaan ja luotettavuutta vaihteleviin olosuhteisiin - varsinkin, kun innovaatio- ja investointi-ohjelmit pidempiä kuin hallituskaudet.

Toimiva kilpailu on kuluttajien etu ja tukee tuottavuuden kasvua. SDP kannattaa kunnianhimoista kilpailupolitiikkaa. Kilpailuviranomaisten toimivaltuuksien ja resurssien on oltava tasolla, joka mahdollistaa aidon puuttumiseen keskittyneisiin markkinoihin ja tarvittaessa jopa liian hallitseviksi kasvaneiden yritysten pilkkomisen.

Panostamme vientiin ja kansainväliseen kasvuun

Suomen ja kansainvälisen verkostomme tulee olla läsnä siellä, missä voimme luoda kestävä kasvua. Tämä edellyttää muutoksia ulkoministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön alaisten organisaatioiden toiminnassa. Tärkeintä on yhteisten tavoitteiden laatiminen.

Suomalaisyrittäjien kansainvälistymisen tulokset kertovat, että elinkeinorakenteemme ei ole monipuolistunut odotetulla tavalla ja tämä on suuri ongelma Suomen kestävä kasvulle. Yrityksien kansainvälis-

tymistä on tuettava nykyistä vahvemmin ja strategisemmin.

Vienninedistämis toiminta on toteutettava hallinnonalat ylittävänä yhteistyönä, jossa myös korkeakouluilla ja tutkimuslaitoksilla on vahva roolinsa yritysten ja julkisten organisaatioiden rinnalla. On tärkeää, että TKI-toiminnot ja vienninedistäminen voivat olla jatkossa myös eri organisaatioissa. Vienninedistämisen yhteistä suunnittelu- ja reaktiokykyä talouden rakenteiden ja toimialojen muuttuessa on lisättävä. Yritys- ja liiketoimintatarjoamia kootaan yhteistyössä ja ennakoiden keskeisten Team Finland-toimijoiden välillä. Toimintaa johdetaan yhdessä sekä räättälöidään ja suunnataan yhteistyössä myös uusille toimialoille tai rakennetaan tarjoamia, jotka ohittavat perinteiset toimialat kokonaan. Valmisteilla oleva EnergySampo ja Nokian 5G ratkaisujen päälle syntyvät vientikokonaisuudet ovat tästä hyviä esimerkkejä.

SDP:n tavoitteena on, että Suomen viennin kestävä kasvu on vähintään verrokimaiden tasolla, tavoitteena kaksi prosenttia vuodessa. Suomen vahvempi kasvu ja tuottavuus tulevat suurelta osin yritysten kasvun ja investointien kautta.

Yrityksille tulee tarjota selkeä kasvupolku. Yrityksille tarjottavien palveluiden ja tukijärjestelmän on toimittava yrityslähtöisesti ja muodostettava polku yksinyrittäjyydestä kansainväliseen kasvuun – ei niin, että yrittäjä asioi vuorotellen jokaisen viranomaisen kanssa ja selvittelee tukijärjestelmien mahdollisuuksia.

Yritykselle on saatava yksi Team Finland-kontaktihenkilö, jonka kanssa asiointi eri viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti on sujuvaa ja tuloksellista. Kasvupolun varrelle kootaan myös yksityisiä toimijoita, jotka tukevat yrityksiä esimerkiksi kansainvälistymisen rahoituksen, rekrytointien ja osaamisen vahvistamisen kanssa. Suomen vienninedistämisen verkostojen tulee ulottua maakuntiin ja kaupunkeihin saakka. Viennin ja kansain-

välityksen edistämisen toimintoja on yksinkertaistettava, yhdistettävä kansainväliset toiminnot yhdeksi kokonaisuudeksi ja Team Finland -organisaatioiden strategista ohjausta vahvistettava määrittämällä niille yhteinen strategia ja tavoitteet.

Uteliaisuustutkimuksella tuottavuutta, kasvua ja hyvinvointia

Tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiopolitiikan isona tavoitteena on laaja-alaisesti hyväksytty linjaus siitä, että T&K-rahoituksen taso tulee olla 4 % BKT:sta vuonna 2030. Koko TKI-järjestelmän ja uuden tiedon omaksumisen pohjan muodostaa vahva perustutkimus ja koulutus, jonka pitkäjänteinen kasvava rahoitus on turvattava. Suurimmat investoinnit tavoitteen toteutumiseksi tulevat yksityiseltä sektorilta ja siten yritysvetoisessa innovaatiopolitiikassa tulee huomioida järjestelmällisesti vipuvaikutuksen aikaansaanti. Myös erilaisten innovaatorahoitusinstrumenttien osalta on toimittava joustavasti eli kokonaisuudessa tulee olla mukana suorat tuet, lainat, takaukset, pääomasijoitukset ja huolella valmistellut verovähennykset.

TKI-järjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena. Julkisen TKI-rahoituksen kasvaessa tulee rahoitus lähtökohtaisesti kohdistaa tasapainoisesti kaikille eri innovaatiojärjestelmän osille. Nykyisten toimijoiden rahoitustasoa pitää pystyä johdonmukaisesti ja tasapainoisesti nostamaan. Rahoituksen kasvun alkuvaiheessa erityistä huomioita tulee kiinnittää yrityslähtöisen soveltavan tutkimuksen tukemiseen yhdessä yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa.

Suomessa tarvitaan enemmän niin yritysvetoista soveltavaa tutkimustyötä kuin myös esimerkiksi korkeakouluissa tehtävää perustutkimusta. 4 % BKT -tavoite on niin kunnianhimoinen, että nollasummapeli eri instituutioiden rahoituksen osalta ei edistä

asiaa, vaan tasojen tulee nousta kauttaaltaan. Tuettavien TKI-kokonaisuuksien tulee olla riittävän suuria, jotta rahoituksen vaikuttavuus taataan.

Innovaatiopolitiikassa ei voi myöskään liiaksi korostaa ennustettavuuden tärkeyttä. Järjestelmän pitää olla ketterä, mutta innovaatiotyötä tekeville tahoille pitää antaa työrauha tehdä työtään pitkäjänteisesti. Ennustettavuuden vahvistamiseksi on jatkettava parlamentaarista, ylivaalikautista työtä päivittämällä T&K-rahoituksen rakenteita ja jakautumista koskeva suunnitelma vaalikausittain.

Innovaatiopolitiikassa pitää tukea radikaaleja ja kokonaisia aloja tai liiketoimintamalleja uudistavia innovaatioita niin kansallisesti kuin EU:n tasolla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yhä useampi julkisestikin tuettu innovaatiokokeilu epäonnistuu, mutta vahvassa järjestelmässä tulee myös olla mahdollisuus tähän.

Valtion ja kuntien vuosittaiset noin 45 miljardin euron hankinnat vaikuttavat olennaisesti elinkeinotoiminnan kehitykseen. Hankinnat tulee suunnitella siten, että ne tukevat suomalaisen elinkeinotoiminnan kehittymistä ja uusien innovaatioiden kysyntää. Keskeistä on, että ekologinen ja sosiaalinen vastuullisuus sekä laaja-alainen vaikuttavuus ohjaavat hankintoja. Olennaista on vuoropuhelu yritysten ja julkisen hallinnon välillä. Kunnille on annettava nykyistä laajemmat elinkeino- ja työllisyyspolitiikan välineet tuomalla niille esimerkiksi nykyisiä ELY-keskusten työkaluja.

ENERGIAPOLITIikka – VIHREÄ SIIRTymÄ ON ELINEHTO YRITYKSILLE JA KOTITALOUKSILLE

Energiapolitiikan tavoitteena on nopea siirtymä uusiutuviin ja päästöttömiin energiamuotoihin, ja irrottautuminen venäläisestä fossiilienergiasta. Siirtymällä puhtaaseen energiaan lisätään Suomen toimitus- ja

huoltovarmuutta sekä turvataan edullinen energia kuluttajille ja yrityksille.

Tavoitteenamme on energiaomavarainen Suomi vuonna 2025. Se vaatii tuulivoiman rakentamista kaikkialle Suomeen.

SDP:n tavoitteena on hajautettu ja toimitusvarma energiantuotanto, joka hyödyntää erilaisia teknologioita. Energiapolitiikassa ennustettavuus syntyy pitkäjänteisistä ja selkeistä tavoitteista, teknologianeutraalista sääntelystä sekä vuorovaikutuksellisista ja sujuvista lupaprosesseista. Päästövähennysten tavoittelun ensisijaisena sääntelykeinona on päästökaupan kehittäminen, mutta myös täydentäviä keinoja tarvitaan. Päästövähennyskeinot on valittava kustannustehokkaasti huomioiden valittujen keinojen kaupallinen potentiaali. Yhteiskunnan sähköistyessä on varmistettava kasvava puhtaan sähkön tuotanto sekä siirtoverkkojen riittävä kattavuus ja kapasiteetti.

Edistämme uusien teknologioiden käyttöönottoa

Pilottilaitosten rahoitus, luvitusprosessien kehittäminen ennen ensimmäisiä kaupallisia hankkeita sekä energian siirtoinfrastruktuurin varmistaminen ovat keinoja edistää suomalaisyrityksissä ja tutkimuslaitoksissa kehitettyjen teknologioiden käyttöönottamista. On edistettävä esimerkiksi energiatehokkuusratkaisujen, pienydinvoiman, merituulivoiman, sähköstä tuotettujen polttoaineiden sekä teollisuuden sivuvirtojen kaupallista hyödyntämistä. Suomalaisella teollisuudella on suuri mahdollisuus ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa rajojemme ulkopuolella. Suomalaisen yritysten luomilla ratkaisuilla voidaan merkittävästi pienentää päästöjä ja taistella ilmastonmuutosta vastaan. Tämän ns. ilmastokädenjäljen mittaamista on kehitettävä.

Vuosittain tarvittavien miljardiluokan

energia-alan investointien riskien pienentämiseksi julkisen sektorin on tarvittaessa korjattava markkinapuutteita osallistumalla omistajana investointien toteutumiseen. Yksityisen ja julkisen toimijan yhteisissä yhteishankkeissa pystytään myös kerryttämään tarvittavaa osaamista suurten hankkeiden suunnittelusta ja läpiviennistä. Osaamisen lisäksi energia-alan pullonkaulan muodostaa kaavoitus, jonka sujuvoittaminen on tärkeää.

Kaikki merkittävät elinkeinoalat ovat tehneet itselleen vähähiilisyystiekartat vuoteen 2035. Näiden tiekarttojen viitoittamaa työtä pitää jatkaa tulevaisuudessa, ja ne tarjoavat hyvän lähtökohdan jatkotyölle ja päivityksille. Monen tiekartan toteuttaminen on riippuvainen siitä, miten yritykset onnistuvat tekemään oikeita investointeja ja miten politiikkatoimenpiteillä voidaan tukea vähähiilisyystyötä.

Teollisen infrastruktuurin kehittämiselle valmistellaan oma, 12-vuotinen kehittämissuunnitelma parlamentaarisesti. Sillä vastataan mm. lisääntyvään kotimaisen energian hyödyntämisen ja varastoimisen tarpeeseen.

Suitsimme sähkön kuluttajahintojen kasvua

Sähkön hinta on noussut voimakkaasti viime vuosina. Tämä on näkynyt kuluttajien sähkölaskuissa korkeina hintoina, hinnan korotuksina sekä hinnan korotuspaineina. Hinnan korotuspaineet ovat toteutuneet kuluttajille myös epäreiluinä sopimuskäytäntöinä, kun elinkeinoharjoittajat ovat päättäneet yksipuolisesti hintakattosopimuksia.

Hintojen nousuun on pystyttävä puuttumaan. Tämä edellyttää sähköntuotannon omavaraisuuteen tähtääviä keinoja sekä helpotuksia tilanteisiin, jossa kuluttajan korkea sähkölasku tai kohtaama sopimustilanne johtaa kohtuuttomuuteen. Tänä

talvena tehtyjä ratkaisuja sähkönhintojen hillitsemiseksi on edelleen kehitettävä ja vastaavat toimet kohtuuttomiin hintoihin puuttumiseksi tulee olla vastaisuudessa olemassa.

On varmistettava, että markkinoilla on riittävästi kohtuuhintaisia vaihtoehtoja. Tuetaan kotitalouksia ja taloyhtiöitä siirtymässä edullisempiin ja vähäpäästöisempiin energiamuotoihin ja energiatehokkuuden lisäämisessä. Energia-alan sopimuskäytäntöjen epäkohtiin on puututtava. Lakia on muutettava siten, ettei sähkön ennakkolaskutus ole mahdollista eikä sähkönsopimusta voi tehdä siten, että se astuu voimaan yli 3 kuukauden päästä. Loppukäyttäjille tulee olla mahdollista saada yksi lasku sekä sähkönsiirrosta että sähkönkäytöstä.

SDP TAVOITTELEE

Korkeampaa kunnianhimoa ilmastokriisin ja luontokadon ratkaisemiseksi

- Ilmastopolitiikkaa, jonka ytimessä on fossiilisista polttoaineista luopuminen, riittävien hiilinielujen vahvistaminen sekä sosiaalisesti oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen kaikille ihmisryhmille
- Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä ja kääntämistä elpymisuralle vuosikymmenen loppuun mennessä
- Luontopolitiikalle selkeitä lainsäädännöllisiä kehyksiä esimerkiksi luontolain muodossa
- Metsistä huolehtimista kestävästi ja metsälain uudistamista niin, että se palvelee sekä ilmasto- että monimuotoisuushaasteiden kestävästä ratkaisusta sekä metsien vastuullista käyttöä eri tarkoituksiin

Kiertotalouteen siirtymistä ja kestävän kuluttamisen helpottamista

- Kierrätysmateriaalien käytön kannattavuutta on lisättävä, korjaamisen tulisi olla uuden hankintaa parempi ja edullisempi vaihtoehto valtaosalle kulutustavaroita
- Rakennusteollisuuden ja korjausrakentamisen saamista mukaan kiertotalouden edistämiseen

Elinkeinopolitiikkaa, joka luottaa tutkimukseen, teknologiaan ja uteliaisuuteen

- Missiolähtöistä elinkeinopolitiikkaa, jossa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja luodaan ennakoitavia olosuhteita tehdä investointeja sekä panostaa TKI-toimintaan
- TKI-toiminnan riittäviä resursseja, niin valtion kuin elinkeinoelämän toimesta
- Datatalouden suunnannäyttäjän asemaa, kansalaisten vahvoja oikeuksia oman datan hallintaan ja uusiin teknologioihin panostamista
- Suomalaisyrittäjien kansainvälistymisen tukemista ja elinkeinorakenteemme monipuolistumista kansantalouden kasvun tukemiseksi
- Vienninedistämisen kehittämistä yhteistyössä kaupunkien, korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja ministeriöiden kesken. Yrityksille on tarjottava yksi Team Finland -kontaktihenkilö ja tarvittava tuki kasvupolulle ideasta kansainväliseen kasvuun

Energiapolitiikkaa, joka turvaa puhtaan ja edullisen energian yrityksille ja kotitalouksille

- Nopeaa siirtymää uusiutuviin ja päästöttömiin energiamuotoihin ja nopeaa ja pysyvää irrottautumista venäläisestä fossiilienergiasta
- Energiaomavaraisuutta vuonna 2025, tämä vaatii hajautettua ja toimitusvarmaa energiantuotantoa, joka hyödyntää erilaisia teknologioita
- Sähkön kuluttajahintojen hintakattoa ja kohtuuttomien voittojen windfall-verotusta

TURVALLINEN MAAILMA JA SUOMI

SDP:n kansainvälisen politiikan ytimessä on sääntöpohjaisen monenkeskisen maailmanjärjestyksen tukeminen rauhan ja ihmisten yhteisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Se järjestys on nyt uhattuna ja rauhanaate haastettuna.

Suomen ja sosialidemokraattien ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja on perustunut johdonmukaiseen työhön kansainvälisten sopimusten ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen, voimapolitiikasta pidättäytymisen ja luottamukseen perustuvan maailmanjärjestyksen puolesta.

Tämä on voimapolitiikan ja nationalismin nousun ja epävarmuuden kasvun leimaamassa tilanteessa entistäkin tärkeämpää, sillä vain yhteistyöllä voimme vastata ilmastonmuutoksen, luontokadon, eriarvoistumisen ja globaalin köyhyyden sekä joukkotuhoaseiden muodostamiin ihmiskunnan olemassaoloa uhkaaviin eksistentiaalisiin haasteisiin.

YHDESSÄ UKRAINAN TUKENA

Venäjän aggressio ja helmikuussa 2022 käynnistämä laajamittainen hyökkäys Ukrainaan perusteellisesti muuttanut kansainvälistä turvallisuusympäristöä ja korostanut monenkeskisen yhteistyön merkitystä. YK:n, sen erityisjärjestöjen, WTO:n sekä alueellisten toimijoiden kuten ETYJ:n toimintakyky on heikentynyt voimapolitiikan ja valtioiden välisen epäluottamuksen lisääntyessä. Tämä kehityskulku on käännettävä.

Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen mittakaava, sen sijoittuminen Euroopan ydinalueille ja sen aikana toteutetut raat sotarikokset ovat järkyttäneet kaikkia ja johtaneet myös Suomessa turvallisuuspolitiikan uudelleenarviointiin. Suomi jatkaa sitoutumistaan hyökkäyksen vastaisiin toimiin niin Ukrainan tukemisen, yhteisen sanktorintaman kuin puolustusyhteistyönkin syventämisen muodossa.

KANSAINVÄLISEN YHTEISTYÖN TAVOITTEIDEN ON OLTAVA KUNNIANHIMOISIA

Seuraavien neljän vuoden aikana Suomen tulee muita tavoitteita unohtamatta erityisesti panostaa ilmastomuutoksen ja luontokadon torjuntaan, rauhantöihin, ihmisoikeuksien tukemiseen ja sääntöpohjaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Pysyvänä painopisteenä on pidettävä demokratian ja oikeusvaltioiden tukeminen.

Ilmastomuutokseen, luontokatoon ja energiapulaan vastataan uusiutuvaan energiaan panostamisella ja infrastruktuuria, resurssientuotantoa ja teknologisia innovaatioita tukemalla. Ilmastomuutos ja luontokato eivät pysähdy odottamaan paluuta rauhanaikaan, vaan työtä niiden pysäyttämiseksi jatkettava ja kiirehdyttävä. Kansainväliseen ilmastotyöhön tulee panostaa. Suuntaa näyttämällä ja vaihtoehtoja tuottamalla Suomi myös kannustaa

itseään suurempia maita ilmastotoimiin. Samalla olemme ilmastomuutosta torjuvien innovaatioiden kehittäjämaa.

Rauhantöiden merkitys on aggressiivisen nationalismien nousun ja ilmastomuutoksen aiheuttamien levottomuuksien myötä lisääntynyt. Rauhantöitä ja sen tukemiseksi perustettua Rauhavälityskeskusten toimintaa on edelleen tuettava määrätietoisesti.

Kaikkien toimijoiden tasapuolisen osallisuuden varmistaminen on keskeistä rauhanprosessien onnistumiselle. Erityistä huomiota on kiinnitettävä naisten ja nuorten osallistumisen vahvistamiseen. Jokainen kansalainen kärsii sodan ja konfliktien seurauksista, siksi kaikki on otettava mukaan myös ratkaisuja etsittäessä. Kansalaisten laaja-alainen tuki on välttämätön rauhanprosessien kestävyden takaamiseksi.

Voimapolitiikan yleistäminen, demokratian kaventaminen, energiakriisi ja kasvava ruokapula sekä sitä pahentava lannoitteiden raaka-aineiden puute uhkaavat ihmisoikeuksien toteutumista eri puolilla maailmaa. Suomen tulee vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista tukevaa työtään niin omassa toiminnassaan kuin EU:n, YK:n, ja ihmisoikeusjärjestöjenkin viitekehyksissä. Osana tätä Helsingin yliopiston yhteyteen perustetun oikeusvaltiokeskuksen toimintaedellytyksiä tulee tulevalle kaudella määrätietoisesti vahvistaa.

Vahvistamme ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Turvallisuusympäristön muutosten takia yhteistyön merkitys on korostunut myös Suomen puolustuspolitiikassa. SDP:n johdolla Suomi haki vahvalla kansalaisten tuella Pohjois-Atlantin puolustusliiton jäsenyyttä ja aloitti jäsenyytensä prosessiin liittyvät strategisen ja taktisen tason valmistelut. Kärjistävän voimapolitiikan maailmassa

Suomen puolustusintressien ajaminen tapahtuu tehokkaimmin osana laajempaa yhteisöä, jonka jäsenenä Suomella on aktiivinen rooli puolustusyhteistyön ja konfliktien ennaltaehkäisyn tukemisessa ja kehittämisessä.

Suomen oman kansallisen puolustuksen kehittäminen perustuu jatkossakin koko maan ja sen väestön puolustamiseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja tiivistyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Harjoittelu, huoltovarmuusvarautuminen, kyberpuolustus, tiedustelutoiminta ja puolustusteknologian kehittäminen ja hankkiminen on jo pitkään tapahtunut osana samanmielisten valtioiden yhteistyötä, koska se on tehokkain tapa toimia. Naton jäsenmaana yhteistoiminta ja luottamus syventyvät. Pelkkä jäsenyys ei kuitenkaan riitä vaan Suomen pitää jatkuvasti kehittää osaamistaan ja osallisuuttaan yhteisen turvallisuuden ylläpitämisessä kaikilla valtionhallinnon tasoilla. Turvallisuus tulee ymmärtää koko yhteiskuntaa läpileikkaavana tekijänä, joka yhdistää kansallisen puolustuksen, huoltovarmuuden, yhteistyön ja yhteiskunnan vakauden turvaamisen. Suomella on Naton täysvaltaisena jäsenenä samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kaikilla muillakin liittouman jäsenillä. Suomi ei hae erivapauksia vaan kantaa vastuunsa, mutta ei myöskään ole luovuttamassa kansallista päätösvaltaansa oman puolustuksensa resurssoinnin, kansainvälisen harjoitustoiminnan laajuuden, pysyvien toimintojen Suomeen sijoittamisen tai ydinaseiden suhteen. Nato on luottamukseen perustuva yhteistyöjärjestelmä, jossa ei ole mekanismeja kansallisen päätösvalan ylittämiseen.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjaukset päivitetään ja Suomen asema osana puolustusyhteistyötä määritellään kansallisista tarpeistamme lähtien ensi vaalikauden ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Yhteistyön myötä Suomelle avautuu useita vaikuttamisen paikkoja

liittyen muun muassa huoltovarmuuteen, tiedustelutoimintaan ja yhteisen puolustuksen organisoimiseen.

Tulevaisuus on yhteistyötä, varautumista ja vaikuttamista

Nykyisessä maailmantilanteessa korostuu varautumisen tarve. Tästä Suomi on pitänyt monin tavoin huolta varautumalla niin sotilaallisiin, hybridi-, kyber- kuin siviilikriiseihin sekä kansallisesti että kansainvälistä yhteistyötä syventäen. Suomen on kyettävä samanaikaisesti varautumaan pahimpaan ja kaikin tavoin vaikuttamaan siihen, ettei pahin pääse toteutumaan.

Suomen aktiivisuutta konfliktien ennaltaehkäisyssä, joukkotuhoaseiden leviämisen estämisessä ja aseriisunnan edistämässä tulee jatkaa ja vahvistaa.

Nato-prosessin ohella Suomen tulee panostaa EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, eurooppalaisen turvallisuusarkkitehtuurin kehittämiseen ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön merkityksen palauttamiseen. SDP korostaa miten tärkeää on, että Euroopan unioni pystyy vastaamaan autoritaaristen maiden omia kansalaisiaan sortavaan ja naapurimaita uhkaavaan haasteeseen oikea-aikaisesti, tehokkaasti ja yhtenäisesti. Nyt nähty sotilaallisen voiman käyttö voi saada jatkoa muillakin poliittikalohkoilla, ellei sitä pysäytetä riittävän tehokkaasti. Tässä EU:n rooli tulee olemaan korvaamaton. Euroopan unioni on perustaltaan rauhanjärjestö, jonka juuret ovat yhteistyössä.

EDISTÄMME KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖLLÄ

Julkinen kehitysapu ei yksin riitä vastaamaan globaaleihin kehityshaasteisiin. Kestävän kehityksen rahoitusta on vahvis-

tettava kauppapolitiikan sekä kehityspoliitiikan- ja yhteistyön keinoin. Suomen tulee aktiivisesti edistää kestävästä kehityksen rahoituksen globaaleihin periaatteisiin sitoutumista. Meidän tulee osallistua kansainvälisiin, erityisesti EU:n alaisten kehitysrahoituksen rakenteiden kehittämiseen yksityisen rahoituksen lisäämiseksi Agenda2030 tavoitteiden mukaisesti. Tarvitsemme yksityistä rahoitusta ja yrityksiä mukaan ilmatorahoitukseen sekä tukemaan kehitysmaiden kestävästä kehitystä samalla, kun varmistetaan sijoitusten kohdentuminen ensisijaisesti köyhimpiin maihin. Tulevalla hallituskaudella on kehitettävä ja turvattava Finnfundin toimintaedellytyksiä.

Suomen ja EU:n tulee tukea demokratiaa ja tasa-arvon toteutumista panostamalla hauraissa maissa erityisesti kehityspoliitiikan sosiaaliseen ulottuvuuteen. Perusturvasta huolehtiminen, koulutustason nosto ja työpaikkojen synnyttäminen ovat keinoja ihmisten ja kokonaisten yhteiskuntien vakauttamisessa. Kestävä kehitys ei kuitenkaan tule annettuna vaan tarvitsee naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittista osallistamista. Suomen vahva monitoringin ja osallisuuden perustuva toimintakulttuuri sekä kansainvälisesti korkea koulutuspoliittinen osaaminen tulee nähdä voimavaroina. Pitkittyneiden kriisien hoitamisessa osaamistamme rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamisessa tulee tehokkaammin hyödyntää.

Vaikuttavaa kehitysyhteistyötä

Reilun ja tasa-arvoisen markkinakehityksen tukemisen lisäksi kestävästä kehityksen haasteet pakottavat meidät auttamaan heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä myös kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keinoin. Suomen on sovitun aikataulun mukaisesti nostettava kehitysyhteistyöpa-

noksensa 0,7 prosenttiin bruttokansantulostosta. Samalla Suomen vähiten kehittyneille maille kohdennetun tuen nostaminen nopeasti vähintään 0,2 prosenttiin BKT:stä on keskeistä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi.

EU on johtava kehitysyhteistyön toimija globaalisti ja on tärkeää, että Suomen ja EU:n kehityspoliittikka tukevat toisiaan.

EU, JONKA ME HALUAMME

Suomi on menestyvä ja hyvinvoiva maa, mutta mekin tarvitsemme muita. Kestävä tulevaisuus, jossa koko maailmaa koskevat globaalit haasteet pystytään ratkaisemaan, voidaan rakentaa vain laajalla yhteistyöllä.

Suomen lähin ja keskeisin toimintaympäristö on Euroopan unioni. Se on Suomelle tärkein taloudellinen ja poliittinen viitekehys. EU vahvistaa hyvinvointia, lisää ihmisten, valtioiden ja yritysten välistä kanssakäymistä sekä edistää universaaleja arvoja: demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Euroopan unioni on myös merkittävä turvallisuuspoliittinen toimija.

Unionia tulee kuitenkin jatkuvasti kehittää. Unionin on oltava nykyistä toimivampi, paremmin varautunut ja eurooppalaisten hyvinvointia edistävä, jotta selviämme yhdessä tulevaisuuden haasteista. Tulevina vuosina on jatkettava työtä unionin päätöksenteon tehostamiseksi ja demokratian lisäämiseksi. Määräenemmistö päätöksentekoa on lisättävä ja oikeusvaltioperiaatetta noudatettava kaikessa päätöksenteossa. Suomen on oltava aloitteellinen ja edistysellinen unionin kehittämisessä.

Unioni ja nykyinen kansainvälinen yhteistyö on rakennettu periaatteelle, jossa maailmassa noudatetaan sääntöjä ja sopimuksia. Tästä meidän on pidettävä kiinni. Euroopan unioni linkittyy tiiviisti ja poikahallinnollisesti kaikkiin politiikan sektoreihin. EU-päätöksenteko on jokapäiväistä

päätöksentekoamme.

Pandemian ja Venäjän käynnistämän sodan jälkeen meidän on keskityttävä vahvistamaan Euroopan unionia ja sen toimintavalmiuksia. Tulevien kriisien kohdalla meidän on oltava huomattavasti paremmin varautuneita. Unionin tulee olla valmistautunut erilaisiin kriiseihin, siksi on tärkeää vahvistaa unionin yleistä kriisinkestävyyttä, EU:n luonnetta ja kapasiteettia turvallisuusyhteisönä sekä kansainvälisen rauhan rakentajana.

Globaali, monenkeskinen sääntöpohjainen järjestelmä on Suomen etu. Rajat ylittäviin haasteisiin voidaan vastata vain kansainvälisellä yhteistyöllä. EU:n roolia ja vaikutusvaltaa on vahvistettava.

SDP edistää kokonaisvaltaista lähestymistä EU:n, jäsenmaiden ja kansalaisten turvallisuuden vahvistamiseksi. Lähivuosina on kiinnitettävä erityistä huomiota Euroopan merkittävästi muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen vastaimiseen ja kehitettävä EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä edelleen. Lisäksi on panostettava EU:n kriisinkestävyyteen eli resilienssiin: esimerkiksi EU:n teollisuuden kilpailukykyyn ja toimintavarmuuteen, hybridiuhkien torjuntaan, huoltovarmuuden vahvistamiseen sekä varautumiseen tulevaisuuden terveystilanteisiin.

Unionilla on oltava kansainvälisiä sopimuksia kunnioittava, kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ja Schengenin kehittämiseen.

Euroopan unionilla on globaalia vaikutusvaltaa myös sääntelyyn, sillä unionissa tehty regulaatio vaikuttaa välillisesti kaikkialla maailmassa. Tätä vahvuutta unionin tulee hyödyntää.

EU on hiilineutraali hyvissä ajoin ennen vuotta 2050

EU on asettanut hiilineutraalisuustavoiteen saavuttamisen vuoteen 2050 mennessä.

Kun tavoitteen saavuttamiselle on asetettu suhteellisen pitkä aikaväli, on perusteltua, että työtä sen saavuttamiseksi seurataan tavoitteen aikataulua lyhennetään mahdollisuuksien mukaan. On tärkeää, että EU:n yhteisestä budjetista tuetaan oikeudenmukaista siirtymää kaikissa jäsenvaltioissa.

Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista varten eri sektoreille on asetettava pitäviä tavoitteita ja aikatauluja. Olemassa olevien rahastojen kuten esim. maatalouden tukemiseen tarkoitettuja varoja on kohdennettava selkeästi päästöjen vähentämiseen ja muutokseen sopeutumiseen.

EU:n talous- ja finanssipoliittisia sääntöjä on uudistettava

Tulevina vuosina Euroopan unionin talous- ja finanssipoliittiset säännöt tulevat tarkasteltaviksi. Sääntöjen keskeinen tehtävä on luoda reilut, tasaiset markkinaolosuhteet ja vähentää riskejä. Tässä ei ole onnistuttu erityisesti velkaantumisen osalta, zja SDP näkee EU:n finanssipoliittikan sääntöjen uudistamisen tarpeellisenä.

Tulevaisuudessa unionin talouspolitiikan kehityksessä keskeisenä tavoitteena on oltava kestävästä talouskasvun luominen, unionin kansalaisten hyvinvoinnin parantuminen ja rajat ylittävien ongelmien torjuminen. Sääntöjen tehtävä on turvata finanssipoliittikan kestävyys jäsenvaltioissa. Jokainen jäsenvaltio on vastuussa omasta talouspolitiikastaan, sen kestävyyydestä sekä tarvittavien rakenneuudistusten ja tulevaisuusinvestointien tekemisestä. Jokainen maa on lähtökohtaisesti vastuussa veloistaan eikä kannustimia ylivelkaantumiselle tule luoda.

Kilpailukykyinen Eurooppa

Kansainvälisessä teknologiapolitiikan suunnittelussa ja luomisessa Suomen tulee

jatkossakin olla pragmaattisen kilpailupoliitiikan puolustaja Euroopan unionissa. EU:n tulee olla Suomelle laajennettu kotimarkkina – ja esimerkiksi siltä osin kuin digitaalinen sisämarkkina ei toteudu, Suomen on määrätietoisesti poistettava esteitä ja taisteltava protektionismia vastaan.

Eurooppalaisessa elinkeino- ja teollisuuspolitiikassa on tähdittävä siihen, että koko maanosa on eettisen datatalouden, uusien teknologisten läpimurtojen ja innovaatiotoiminnan kotipesä.

SDP kannattaa EU:n avoimen strategisen autonomian kehittämistä erityisesti teknologiassa. Haitallista, haavoittuvuuksia lisäävää riippuvuutta kolmansien maiden tuotannosta on vähennettävä.

Turvaamme sosiaaliset oikeudet ja työntekijöiden oikeudet muuttuvassa ympäristössä

SDP edistää EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämistä kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana on työntekijöiden oikeuksien vahvistaminen, mutta myös sosiaalisten oikeuksien toteutuminen laajemmin, koko unionin tasolla. Sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanoa on edelleen kehitettävä.

Kaikkein turvattomimmat työntekomuodot, kuten vastentahtoiset nollatuntisopimukset, tulee kieltää koko EU:n alueella. Itsensätyöllistäjien ja yksinyrittäjien taloudellisen ja sosiaalisen työmarkkina-aseman parantaminen edellyttää yhteisiä, EU:n laajuisia pelisääntöjä. Sosiaalisten oikeuksien toteutuminen on varmistettava myös digitalisoituvassa maailmassa, erityisesti alustataloudessa. SDP edistää sukupuolten tasa-arvoa työelämässä, mm. palkkauksen avoimuuden lisäämistä eurooppalaisella tasolla.

SDP haluaa vahvistaa EU:n kykyä vastata terveyspoliittisiin kriiseihin ja edistää EU:n kykyä koordinoita ratkaisuja terveyshaas-

teisiin. Tulevaisuuden pandemioihin varautumisen lisäksi tulee kehittää esimerkiksi syövän torjuntaa ja terveysteknologioiden kehittämistä EU-tasolla.

YHTEISKUNNAN KOKONAISTURVALLISUUTTA ON PARANNETTAVA

Hyvinvointi, demokratia ja vakaat instituutiot luovat luottamusta yhteiskuntaan. Toimiva oikeudenhoito on tärkeä osa sisäistä turvallisuutta ja se heijastelee koko yhteiskunnan vakautta. Luottamuksesta syntyy myös halu osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta huolehtiminen vaatii sekä oikeusvaltion jatkuvaa kehittämistä, että riittäviä panostuksia poliisiin, puolustusvoimiin ja muuhun turvallisuutta lisäävään toimintaan.

Kohennamme rikosuhrien tukipalveluita ja korvauksia

Rikosten tutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä tulee edelleen parantaa rikosuhrien ja asianomistajien tukea siten, että heidän oikeutensa toteutuvat varmemmin ja ilman hankaluuksia. Vahingonkorvausten kattavuuteen ja perintään on panostettava. Kärsimyskorvausta voidaan oikeudenkäynnissä hakea syytetyltä, mutta jos tämä ei korvausta maksa eikä sitä saada ulosottoitsetse perittyä, korvaus jää saamatta.

Turvaamme poliisien ja pelastustoimen resurssit

Poliisien määrä pidetään kestäväällä tavalla kasvu-uralla. Poliisien määrän lisääminen ei yksin riitä, vaan resurssien kohdalla on tärkeää huomioida myös poliisien uudet tehtävät, väline- ja kalustotarpeet sekä toimitila- ja ICT-tarpeet.

Lisäksi erityisesti talousrikosten tutkinnan voimavarojen lisäystä tulee jatkaa. Talousrikosten tutkinnan nopeuttamiseksi verohallinnon ja poliisin yhteistyötä tehostettava, sillä erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa rikosten taloudellisen hyödyn saamisen vaikeuttaminen on vaikuttavin keino. Poliisin, tullin ja rajan yhteistyötä tulee tiivistää.

Viranomaisten toimintakykyä puuttua erityisiin ajankohtaisiin ilmiöihin, kuten järjestäytyneeseen rikollisuuteen, verkohäirintään ja nuorten katujengeihin on vahvistettava. Poliisin, nuorisotyön, sosiaalihuollon ja koulun yhdistävän moniammatillisen ankkuritoiminnan toimintaedellytyksistä on huolehdittava. Kokonaisturvallisuus varmistetaan paitsi resursseilla myös toimivalla viranomaisyhteistyöllä, ajantasaisella lainsäädännöllä sekä tarkoituksenmukaisilla sanktioilla.

Hätäilmoituksiin vastataan nopeasti kaikkialla Suomessa, turvallisuusviranomaisten palvelut ovat aina tarvittaessa saatavilla läheltä ja nopeasti. Häätäkeskusten toimintaresurssit, riittävä henkilöstö sekä henkilöstön tarvitsema psykososiaalinen tuki turvataan.

Pelastustoimen uudistusta osana sote-uudistusta seurataan ja pelastuspalvelujen toimivuus, alueellinen kattavuus ja riittävä rahoitus turvataan. Pelastustoimen koulutusmäärien tulee vastata pelastuslain mukaisten tehtävien toteutumista. Tämä edellyttää koulutusmäärien kaksinkertaistamista ja riittävän rahoituksen varaamista koulutus uudistukselle.

SDP TAVOITTELEE

Turvallisempaa yhteistyön maailmaa

- Vahvaa, sääntöpohjaiseen, monenkeskiseen maailmanjärjestykseen nojaavaa kansainvälistä yhteisöä, jonka järjestöt toimivat demokraattisesti
- Ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kansainvälisten sopimusten noudattamista kaikkialla maailmassa
- Ukrainan tukemista laitonta ja raakaa hyökkäystä vastaan
- Aktiivista ja rakentavaa roolia Nato-jäsenenä sekä oman puolustuksen ylläpitämistä uskottavana, modernina ja riittävästi resurssoituna

Parempaa varautumista tulevaisuuden kriiseihin

- Vahvempaa ja suunnitelmallisempaa varautumista erilaisiin poikkeustiloihin, myös niihin, joita emme osaa vielä tänään ennakoida
- Aktiivista roolia kansainvälisissä organisaatioissa ennakoinnin ja varautumisen tukemiseksi

Kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä globaalisti

- Kehitysyhteistyöpanoksen nostamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta
- Tyttöjen ja naisten oikeuksien puolustamista sekä demokratian edistämistä kaikkialla maailmassa

Vahvempaa ja sosiaalisempaa EU:ta

- EU:n yhtenäisyyden, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja avoimen päätöksenteon vahvistamista
- Kunnianhimon tason nostamista EU:n yhteisissä tavoitteissa niin ilmastokriisin ratkaisussa, strategisen autonomian saavuttamisessa kuin työntekijöiden oikeuksien vahvistamisessa

Kokonaisturvallisuutta koko yhteiskunnassa

- Toimivan ryhmäkannejärjestelmän luomista Suomeen
- Oikeuslaitoksen toiminnan parantamista niin, että uhrien asema paranee, oikeusprosessien kesto lyhenee ja käsittelyprosessit helpottuvat
- Poliisin ja pelastustoimen resurssien turvaamista ja toimintakyvyn parantamista erityisesti talousrikosten tutkinnan, järjestäytyneen rikollisuuden, verkkohäirinnän ja viharikosten kaltaisten ilmiöiden osalta
- Lähisuhdeväkivallan tehokasta torjumista ja sen sovittelun kieltämistä. Turvakotipaikkojen määrää on lisättävä ja Istanbulin sopimus on toimeenpantava kokonaan

KAIKEN POHJANA ON KESTÄVÄ TALOUS

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat kaikkea SDP:n politiikkaa. Siksi myös kaiken politiikan taustalla on oltava kestävä, oikeudenmukainen talouspolitiikka, joka vaatii sosiaalista ja ekologista kestävyttä toteutuakseen täysimääräisesti. Tässä vaaliohjelmassa esitellyt tavoitteet vaativat toteutuakseen vahvan ja elinvoimaisen talouden, joka kasvaa kestävästi.

Olemme selvinneet vahvan hyvinvointivaltiomme ansiosta pandemiasta verraten pienillä vahingoilla. Ennätyslukemissa oleva työllisyys ja taloutta vahvistanut politiikka antavat eväitä kohdata tulevaisuuden haasteita, mutta tulevina vuosina Suomen talouden ja kilpailukyvyn edellytyksiä on vahvistettava lisää. Keinoilla on suuri merkitys: SDP:n talouspolitiikka nojaa oikeudenmukaisuuteen ja tutkittuun tietoon. Se on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä.

Pohjoismainen hyvinvointivaltio on ollut vuosikymmeniä taloudellinen menestystarina. Hyvinvoiva, koulutettu ja tulevaisuuteen luottava kansa on tehokas, kilpailukykyinen ja innovoiva. Tätä menestystarinaa ei pidä vain varjella, vaan kehittää ja kasvattaa. Talous kasvaa, kun investoimme viisaasti korkeatasoiseen koulutukseen ja laadukkaisiin palveluihin. Nämä puolestaan kasvattavat hyvinvointia, osaavaa työvoimaa ja yhteiskunnallista vakautta, jotka luovat toimintaedellytyksiä markkinoille.

Talouspolitiikan on Suomessa vallannut vaihtoehdottomuuden ja uudiskielen retoriikka. Leikkaukset ovat uudistuksia ja hyvinvointivaltiota pelastetaan karsimalla heikoimmassa asemassa olevilta. SDP:n johdolla tällä vaalikaudella on näytetty, että suuret, rakenteelliset uudistukset, joilla luodaan kasvun ja hyvinvoinnin edellytyksiä, eivät ole leikkauksia. Maksuton toinen aste nostaa osaamistasoa, tuottavuutta ja työllisyyttä, ja se on heikennyksen sijaan parannus nuorten ja heidän perheidensä asemaan.

Sosialidemokraatit haluavat jatkaa yhteiskunnan uudistamista, hyvinvointivaltion kehittämistä ja rakenteiden vahvistamista. Tämä vaatii vahvaa taloutta.

TALOUDEN VAHVISTAMINEN VAATII ARVOVALINTOJA

Vahva talous rakennetaan erityisesti korkean ja kasvavan työllisyyden varaan. Suomen työllisyyden tulee nousta tulevalla hallituskaudella kohti pohjoismaista 80 prosentin tasoa ja sen jälkeen kohti täys-työllisyyttä.

Lisäksi tarvitsemme myös tuloja valtiontalouteen. Verotuksen päätehtävä on rahoittaa hyvinvointivaltion palveluja ja etuuksia. Veroilla rahoitetaan muun muassa laadukasta koulutusta, tutkimusta, hoivaa sekä terveydenhuoltoa ja myös esimerkiksi turvallisuutta sekä kestävän talouden edellyttämiä investointeja. On vääjäämätöntä, että lähivuosina julkisten palvelujen ja etuuksien rahoitus pohjaa on vahvistettava myös verotuksella.

Kun tarkastellaan pidempää aikaväliä, julkisessa taloudessa on useamman vaalikauden aikana syntynyt kestävyysongelma. Hyvinvointivaltion rahoitus pohjan turvaaminen edellyttää ensi vaalikaudella käynnistettävää useamman vaalikauden mittaista ohjelmaa, jotta velkaantumisaste käännetään lasku-uralle.

Sosialidemokraattien arvovalinta on selvä. Haluamme vauhdittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta rakennemuutoksilla, eli parantaa tuottavuutta, nostaa työllisyyttä ja lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Nämä ovat pidemmän aikavälin vaatimia toimia, ja niiden lisäksi tulemme tarvitsemaan lähivuosina myös tulo- ja menosopeutusta.

Sopeutus edellyttää arvovalintoja. SDP:n arvovalinta on, että sopeutus tehdään pitkäjänteisesti siten, että hyvinvointivaltio turvataan ja heikommassa asemassa olevista pidetään huolta. Samalla valtion tehtävä on varmistaa kansalaisten turvallisuus ja hyvinvointi, jotta mahdollisiin kriiseihin ja suhdanteisiin kyetään reagoimaan nopeasti.

Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa

on onnistuttu yhdistämään vahva talous, korkea työllisyys verovaroin rahoitettuihin julkisiin palveluihin sekä toimeentuloa turvaaviin etuuksiin. Tasa-arvoisten mahdollisuuksien hyvinvointivaltion rahoittaminen edellyttää riittäviä verotuloja. Emme halua, että tavallisten palkansaajien, pienituloisten yrittäjien tai eläkeläisten tuloverotusta kiristetään. Sen takia arvovalintamme on, että verotuottoja lisätään tiivistämällä pääomien veropohjia, puuttamalla verovälttelyyn ja karsimalla tehottomia verotukia. Verotuloja tulee kerätä lisää ennen muuta heiltä, joilla on varaa maksaa enemmän ja joiden verotus on tällä hetkellä alempaa kuin muilla saman verran tuloa saavilla. Veronalennuksia pieni- ja keskituloisille voidaan tehdä, jos verotuloja on saatavilla riittävästi muista lähteistä.

Vahva julkinen talous on osa kriisinkestävyyttä

Pohjoismaainen hyvinvointivaltio ja vahva julkinen talous ovat osa kriisinkestävyyttä. Viime vuosien kriiseissä julkisen sektorin merkitys on taas korostunut. Suomessa on voitu käyttää paljon vähemmän julkisia varoja erillisiin koronakriisiin kuin muissa länsimaissa, sillä täällä sosiaaliturva ja julkiset palvelut auttoivat kansalaisia ja yrityksiä osaltaan selviämään kriisien yli.

Myös aktiivinen talouspolitiikka on osoittanut merkityksensä. Reagointi kriiseihin edellyttää riittävän vahvaa julkista taloutta, jotta on taloudellista liikkumavaraa vastata yllättäviin menotarpeisiin. Vahva julkinen talous ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan myös poliittista tahtoa ja kykyä toimia. Vanhentuneet talouspolitiikan säännöt ja ajattelutavat voivat pahimmillaan estää reagoimasta järkevästi kriiseihin. On myös huomioitava, että Suomi on osa maailman taloutta ja pankkiunionia, joten Suomen taloutta pitää tarkastella suhteessa muihin ja globaaliin talouteen.

Toisin kuin vuosikymmenen takaisissa finanssi- ja eurokriiseissä, Suomi on nyt pärjännyt paremmin laajemman kestävyysajattelun turvin. Viime vuosikymmenellä tehtiin arvovalintoja, joiden seurauksena leikattiin palveluista ja kasvun edellytyksistä kohdistamalla sopeutustoimia koulutukseen, tutkimukseen ja ihmisten hyvinvointiin. Seurauksena oli matala työllisyys ja hidas kasvu. Nyt olemme toisenlaisten valintojen seurauksena paremmassa tilanteessa, jossa työllisyys on kasvanut ja hyvinvointiin on panostettu. Laajempaa kestävyysajattelua tarvitaan jatkossakin, jotta keskittyminen pelkkään julkisen talouden kestävyys ei johda erityisesti kriiseissä sosiaalisesti, ekologisesti tai kokonaistaloudellisesti kestävämpään politiikkaan.

VAHVISTAMME JULKISEN TALOUDEN PITKÄN AIKAVÄLIN KESTÄVYYTTÄ

Julkisen talouden kestävyys tärkeää. Siihen liittyvät ongelmat ovat luonteeltaan pitkän aikavälin kysymyksiä, joiden ratkaisut edellyttävät suunnitelmallisuutta ja aikaa. Toimiin on kuitenkin tartuttava heti ensi vaalikaudella. Ongelmaa ei voi ratkaista kerralla, mutta sitä ei voi lykätä myöhemmään. Muutoin ongelma vain pahenee muun muassa julkisen velan korkomenojen kumuloitumisen takia.

Toisaalta myös kestävyysvajeen korjaamisessa on huomioitava sekä suhdannekehitys että akuutit kriisit ja niiden vaikutus talouteen. Liian mekaaniset tavoitteet julkisen talouden tasapainosta johtaisivat siihen, että heikko suhdannekehitys lisäisi painetta julkisen talouden sopeuttamiseen ja toisaalta noususuhdanteessa jopa lisätäisiin menoja perusteetta. Esimerkiksi leikkaukset taantumassa helposti syventävät ongelmia. Taantumassa tarvitaan päinvastoin finanssipoliittista elvytystä, eli menolisäyksiä tai veronkevennyksiä, jotka tukevat talouden elpymistä ja hillitsevät

kriisien haitallisia vaikutuksia. Suhdanteiden tasaamisesta on merkittäviä hyötyjä, koska sen avulla vähennetään työttömyyttä. Työttömyyden vähentäminen on ihmisten välittömän hyvinvoinnin kannalta tärkeää, lisäksi sillä on myös pitkän aikavälin hyötyjä taloudelle, koska pitkittyessään suhdanneluontoinen työttömyys voi johtaa pysyvään syrjäytymiseen työmarkkinoilta. Sen sijaan huonosti toteutettu lyhyen aikavälin sopeutus voi heikentää kestävän taloudenpidon edellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Tosiasia on, että Suomen pitkällä aikavälillä ennakoitujen verotulot eivät näytä riittävän kattamaan julkisia menoja. Tähän ongelmaan on puututtava määrätietoisesti, useamman vaalikauden ohjelmalla.

Kriisit vaikuttavat velkaantumiseen

Julkista taloutta arvioitaessa on tärkeä erotella pitkän aikavälin näkymät suhdanteiden tai kriisien aiheuttamista tilapäisistä muutoksista. Viime vuosina poikkeuksellisten kriisien vastuullinen hoitaminen on edellyttänyt valtiolta ratkaisuja, jotka lyhyellä aikavälillä lisäävät velkaantumista. Koronakriisi, Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja energiakriisi ovat kaikki vaikuttaneet valtion budjettiin ja velkaantumiseen. Korkomenojen kautta vaikutus heijastuu myös tuleviin vuosiin. Toisaalta esimerkiksi koronakriisin vaikutukset Suomen talouteen olivat suhteellisen pienet muihin länsimaihin verrattuna.

On myös hyvä huomata, että poikkeuksellisista kriiseistä huolimatta velkaantumisen kasvu on tällä vaalikaudella jäänyt selvästi pienemmäksi kuin finanssikriisissä ja 90-luvun lamassa. Samoin työllisyys on ennätyksellisen korkealla ja työttömyys varsin matalalla.

Ennusteista poiketen Suomen velka suhteutettuna bruttokansantuotteeseen laski vuonna 2021 ja lasku näyttää jatkuvan.

Tuoreimmissa ennusteissa vertailukelpoinen velkasuhde on vuoden 2022 lopussa noin 10 prosenttiyksikköä alempi kuin vielä kesällä 2020 arvioitiin.

Suomen tulee olla jatkossakin sitoutunut EU:n yhteisiin sääntöihin ja vaatia niiden noudattamista myös muilta. Sääntöjä, joita kukaan ei noudata, ei ole järkevää ylläpitää ja siksi EU:n sisäinen keskustelu talous- ja velkasäännöistä on kannatettavaa. Kun yhteisistä säännöistä on sovittu, on niihin myös sitouduttava.

TARVITSEMME PITKÄJÄNTEISYYTTÄ JA ERILAISIA KEINOJA

Julkisen talouden kestävyuden vahvistaminen tulee käynnistää heti ja sitä pitää jatkaa useamman vaalikauden ajan. Pitkäjänteisyyttä tarvitaan, sillä väärin kohdennetut ja ylimitoitettut sopeutustoimet heikentäisivät talouden kehitystä. Se heikentäisi julkista taloutta ja ihmisten hyvinvointia. Kun kyse on nimenomaan pitkän aikavälin ongelmasta, ei ongelmaa voi ratkaista yhdessä vaalikaudessa.

Tavoitteen on oltava se, että normaalin suhdannekehityksen oloissa julkisen talouden velkasuhde kääntyy selvästi alenevalle uralle seuraavien kahden vaalikauden aikana. 2030-luvulla tavoittelemme velkasuhteen palauttamista EU:n kasvu- ja vakaussopimuksen sääntöjen mukaisiin rajoihin. Näin tapahtuukin, kun saamme työllisyysasteen nousemaan kohti 80 prosentin tavoitetta.

Yksittäistä tunnuslukua olennaisempaa on kuitenkin se, että Suomen taloudenpito on uskottavaa, jotta rahoitusta on saatavilla kohtuulliseen hintaan kaikissa olosuhteissa.

Paras keino vahvistaa julkista taloutta on tehdä kunnianhimoista rakennepolitiikkaa, jolla vahvistetaan työllisyyttä, tuottavuutta ja talouskasvua ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Työllisyysasteen nosta-

minen 80 prosenttiin vahvistaisi julkista taloutta vuositasolla noin kolmella miljardilla eurolla.

Kasvua ja tuottavuutta tukeva politiikka ei kuitenkin yksin riitä julkisen talouden kestävyuden turvaamiseen.

Tästä syystä tarvitaan myös tulo- ja menosopeutusta, jotta yhdessä rakennepolitiikan kanssa muodostuu uskottava useamman vaalikauden mittainen polku kohti kestävä julkista taloutta. Aikataulu pitää mitoittaa niin, että sopeutustahti ei haittaa talouden kehitystä ja ole ihmisten kannalta kohtuuton. Samaan aikaan on turvattava tarvittavat lisäsatsaukset muun muassa osaamiseen. Lisäksi on oltava valmius reagoida kriiseihin ja suhdanteisiin.

Suojelemme hyvinvointivaltiota leikkauksilta

Viime vuosikymmenellä Suomessa on jo tehty mittavia, miljardiluokan menosäästöjä. Leikkauksia on aiempina vaalikausina kohdistettu mm. koulutukseen, tutkimukseen, maanpuolustukseen, sosiaaliturvaan ja liikenneinvestointeihin. Nämä menoleikkaukset on laajasti todettu haitallisiksi. Esimerkiksi koulutusleikkaukset ovat osaltaan pahentaneet nyt koettua osaajapulaa ja jättäneet Suomen jälkeen verrokkimaista. Tällaiseen haitalliseen leikkauspolitiikkaan ei pidä palata.

Menosopeutuksen kohdentumista on harkittava tarkkaan. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ytimessä ovat laadukkaat julkiset palvelut ja riittävät tulonsiirrot. Nämä tasaavat tuloeroja, ehkäisevät syrjäytymistä ja tekevät yhteiskunnasta tasa-arvoisemman. Sopeutustoimet eivät saa johtaa hyvinvointivaltion rapautumiseen. Kaikkia sopeutustoimia on aina tarkasteltava laajasti mm. tulonjakomittarein, jotta vältämme eriarvoisuuden lisääntymisen niiden seurauksena.

Työllisyyden nostaminen vahvistaa julkista taloutta

Työllisyyttä on vahvistettava edelleen. Työllisyysasteen nousu nykyisestä noin 74 prosentista 80 prosenttiin vahvistaa julkista taloutta valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien herkkyytarkastelujen perusteella noin kolmen miljardin euron edestä. SDP:n tavoitteena on työllisyysasteen suunnitelmallinen nostaminen kohti 80 %. Sen jälkeen on edettävä nopeasti kohti täystyöllisyyttä, eli tilannetta, jossa työttömyys on selvästi alle 5 %. Työllisyyden merkittävä lisääntyminen ja työikäisen väestön lisääntyvä osallistuminen on tärkeä osa tavoitteessa edetä kohti muiden Pohjoismaiden tasoa talouden mittareissa. Tavoitteenamme on, että koko työikäinen ja työkykyinen väestö on työelämässä, opiskelemassa tai muutoin osallisena yhteiskunnassa (esimerkiksi perhevapaalla). Pysyvästä työttömyydestä pyritään eroon.

Keskeistä ei ole vain työllisyysaste, vaan työtunnit ja lopulta palkkasumman kehitys – kaikki mittarit, jotka kuvaavat tehtyä työpäntä kansantaloudessa. Myös työllisyysasteen mittaamista olisi aiheellista kehittää esimerkiksi arvioimalla sitä ikäluokassa 20–69 nykyisen 15–64 sijaan, sillä työuria on perusteltua pidentää loppupäästä, mutta työurien alkupäässä on syytä panostaa kouluttautumiseen.

Työn määrän ohella merkitystä on myös sen laadulla. Pohjoismaissa työehtosopimukset turvaavat työehdot ja työelämän laatua. Hyvä neuvotteluyhteys työnantajien ja työntekijöiden välillä sekä talous- ja työmarkkinapolitiikan yhteensovittaminen on ollut Suomen vahvuus, koska se parantaa investointien edellyttämää ennustettavuutta ja toisaalta mahdollistaa nopean reagoinnin muuttuvaan taloustilanteeseen. Tästä vahvuudesta Suomen kannattaa pitää kiinni.

Osa tällä vaalikaudella läpiviedyistä työllisyysreformista vaikuttaa koko painollaan

vasta myöhemmin, mikä tukee työllisyyskehitystä ja vahvistaa julkista taloutta myös tulevilla vaalikaudella.

Työllisyyden nostaminen ei ole tempusarja, vaan kysymys on finanssi-, koulutus- ja elinkeinopolitiikan yhdistelmästä. Olenaisista on luoda elinkeinoelämälle suotuisa ympäristö investointeihin ja vakaaseen liiketoimintaan. Siksi on tärkeää muun muassa investoida osaavan työvoiman saatavuuteen ja fossiilittoman energian infrastruktuuriin.

Parannamme palkansaajien ostovoimaa palauttamalla vakuutusmaksuja työnantajan vastuulle

Hyödynnetään kilpailukyky sopimuksessa sovittua palkansaajille siirrettyä sosiaalivakuutusmaksutaakkaa (2,05 %) uuden suhdannepolitiikan välineenä. Nykyisen inflaation oloissa voidaan suhteellista maksuosuutta siirtää takaisin työnantajille keinona vahvistaa palkansaajien ostovoimaa julkista taloutta vahingoittamatta. Jatkossa muutoksia tehtäisiin tämän osuuden osalta automaattisesti mekanismilla, joka huomioi yritysten hintakilpailukyyn suhteessa verrokkimaihien sekä palkansaajien ostovoiman kehityksen. Malli on valmisteltava kolmikantaisesti.

HYVINVOINTIVALTION RAHOITUS EDELLYTTÄÄ RIITTÄVIÄ VEROTULOJA

Suomen verotus on kokonaisuutena kevennyt viime vuosina. Vuonna 2015 veroaste suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 43,5 prosenttia ja tämän vaalikauden päätteeksi vuonna 2023 se on VM:n ennusteen mukaan alenemassa 41,9 prosenttiin. Kahden vaalikauden aikana veroaste on siis alentunut 1,6 prosenttiyksikköä. Näin iso muutos kokonaisveroasteessa vastaa noin 5 miljardia euroa. Veroasteen laskun

ennakoidaan jatkuvan seuraavalla hallituskaudella, jos veroperusteita ei muuteta.

Laajemmassa kansainvälisessä vertailussa kaikki Pohjoismaat näyttävät korkean verotuksen maina. Suhteessa muihin Pohjoismaihin Suomen kokonaisveroaste ei ole korkea. Tanskassa kokonaisveroaste on peräti 4,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomessa. Tanskan veroasteella Suomella ei siis olisi lainkaan kestävyysvajetta. Ruotsinkin veroaste on 0,7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomessa.

Kestävyysvajeen kattamiseksi SDP katsoo että, veropohjan tiivistäminen on tarpeen seuraavalla vaalikaudella. Lisäverotuottoja tulee kerätä oikeudenmukaisesti vähiten haitallisista kohteista siten, että taloudellinen eriarvoisuus vähenee.

Verotusta pitää kokonaisuutena uudistaa nykyistä progressiivisemmäksi. Pieni- ja keskituloisten tuloverotus ei saa nousta. Suurituloiset ja varakkaimmat sen sijaan voisivat maksaa nykyistä isompia veroja erityisesti tilanteissa, joissa heidän verotuksensa jää tällä hetkellä alemmaksi kuin muiden saman verran tuloja saavien esimerkiksi pääoma- ja ansiotuloverotuksen erojen vuoksi.

Veropohja on laajennettava ja tiivistettävä

Veropohjien tiivistäminen lisää verotuksen progressiota ja kasvattaa verotuottoja. Nykyisin perinnöksi tai lahjaksi annettavien sijoitusten arvonnousu jää pääomatuloverotuksen ulkopuolelle. SDP esittää veropohjan laajentamista, jotta nämä varakkaimmille kertyvät nykyisin verotamattomat tulot eli arvonnousut tulevat verotuksen piiriin. Samalla on varmistettava, että vastaavat sijoitustappiot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Veropohjaa laajennettaisiin myös permällä pankeilta ja muilta arvonlisäverosta sekä vakuutusmaksuverosta vapautetuilta

rahoituslaitoksilta arvonlisään kohdistuvaa veroa esimerkiksi rahoitustoimintaveron muodossa. Myös muut yritykset ja kansalaiset eriarvoiseen asemaan asettavat pääomien veropohjaa kaventavat verotuet tulisi poistaa tai uudistaa. Esimerkiksi yrittäjävähennys kohdistuu tällä hetkellä valtaosin suurituloisille yrittäjille, kun taas pienituloiset yrittäjät hyötyisivät enemmän matalammista ansiotuloveroprosenteista.

SDP keräisi lisää verotuloja pääosin omistamisen verotuksesta. Verotuksen painopistettä tulee siirtää omistamisen verotukseen ennen muuta veropohjan aukkoja tiivistämällä ja laajentamalla. Keskeistä on puuttua epäkohtiin, jotka mahdollistavat verovälttelyn ja veronkierron, ja joiden seurauksena eräät maksavat vähemmän veroa kuin muut saman verran ansaitsevat ja omistavat. Veropohjaa turvataan myös pitämällä haittaverotuksen taso ennallaan suhteessa yleiseen hintatason kehitykseen samalla tapaa kuin ansiotuloverotuksessa. Lisäksi voidaan käyttää tilapäisiä veroja esimerkiksi suurten puolustushankintojen rahoittamiseen, kun niiden rahoittaminen suoraan budjetista voisi uhata hyvinvointivaltion muiden tärkeiden palvelujen ja etuuksien rahoitusta.

Keräämällä lisää verotuloja ensisijaisesti varakkaimpien omistuksista ja kohdentamalla veronalennukset pienituloisiin lisäämään tasa-arvoa. Verotus on keskeinen osa tulonsiirtojärjestelmää, ja se on välttämätön työkalu, jotta taloudellista eriarvoisuutta voidaan vähentää nykyisestä. Olennaista on, että verotus on oikeudenmukaista siten, että verotuksen progressiivisuus ottaa maksukyvyyn huomioon. Se tarkoittaa, että suuria tuloja ja omistuksia verotetaan korkeammin ja pienimmät tulot voidaan vapauttaa verosta. Reilun verotuksen edellytyksenä ovat tiiviit veropohjat siten, että verovälttelyä hillitään. Vapaamatkustamisen vähentäminen vahvistaa myös demokraattisen järjestelmän legitimitteettiä ja lisää sen uskottavuutta.

HAEMME SÄÄSTÖJÄ ENNAKKOLUULOTOMASTI

Talouden pitkäaikavälin haasteisiin on vastattava monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti. Parasta talouspolitiikkaa on työllisyyden ja kasvun tukeminen, rakenteelliset uudistukset ja veropohjan vahvistaminen, mutta näiden rinnalle tarvitaan myös menosäästöjä. Säästöjä on haettava laajalla rintamalla niin, ettei hyvinvointivaltion ydin vahingoitu tai kasvun edellytykset häviä.

Ongelmien ennaltaehkäisy hillitsee menoja

Paras keino vähentää julkisia menoja on vaikuttaa niiden taustalla oleviin tarpeisiin. Esimerkiksi työkyvyttömyyteen liittyvät menot vähenevät, jos ihmisten terveys ja työkyky ovat kunnossa. Tällä hetkellä työkyvyttömyyden kustannukset yhteiskunnalle ovat vuosittain useita miljardeja euroja. Vastaavasti työllisyyden vahvistaminen vähentää sosiaaliturvamenoja ja riittävä asuntotuotanto vähentää asumistukimenoja.

Terveydenhuollossa palveluiden painopisteen siirto voi hillitä tulevia menopaineita. Vahvistamalla peruspalveluita voidaan puuttua terveysongelmiin etukäteen, jolloin säästetään kalliista erikoissairaanhoidon kuluista.

Ongelmia ennaltaehkäisevät julkiset palvelut ovat tärkeitä. Poliittisen päätöksenteon pohjaksi tarvitaan laaja-alaista ja laadukasta vaikutusarviointia, jotta osataan välttää lyhytnäköiset säästöt ja toisaalta uskalletaan tehdä investointeja, joiden hyödyt tulevat pidemmällä aikavälillä.

Säästöjä valtion toimitiloista, toiminnan uudistamisesta sekä hankinnoista

Valtion tulee pyrkiä toiminnassaan siihen,

että palvelut tuotetaan kansalaisille kustannusvaikuttavasti. Palvelujen laadusta tai henkilöstön työoloista ei kuitenkaan saa tinkiä. Säästöjä voidaan saada esimerkiksi tehostamalla tilankäyttöä ja matkustamista sekä palvelujen tarjontaa.

Valtion tulee jatkaa tilankäytön tehostamista ja pyrkiä menosäästöihin vauhdittamalla toimitilastrategian toimeenpanoa. Samalla voidaan saada vuositasolla jopa sadan miljoonan tuotot tarpeettomien tilojen myynnistä.

Uudet työskentelytavat vähentävät myös matkustamista. Koronan aikaan matkustuskulut laskivat valtiolla vuositasolla yli 100 miljoonaa euroa. Tarpeettoman matkustamisen vähentämisestä on saatavissa vuositasolla kymmenien miljoonien säästöt myös normaaliaikoina. Lisäksi tehostetaan ajan käyttöä, jolloin aikaa jää esimerkiksi parempien palvelujen tuottamiseen.

Tuoreimpien arvioiden mukaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien julkiset hankinnat ovat vuositasolla noin 45 miljardia euroa. Se kertoo julkisen ja yksityisen sektorin kytköksistä ja siitä, että yrityksillä ja järjestöillä on keskeinen rooli julkisten palvelujen tuottamisessa. Tällä vaalikaudella on panostettu hankintojen kehittämiseen, ja työtä on jatkettava. Olennaista on, että hankinnoissa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon niin taloudelliset, sosiaaliset kuin ekologiset näkökohdat. Kokonaistaloudellisuus edellyttää, että hinnan sijaan tarkastellaan laatua. Hankinnoissa on mahdollista saada säästöjä siten, että hankintakilpailuihin saadaan jatkossa entistä enemmän tarjouksia, jolloin hintalaatusuhde paranee.

Yritystuet on käytävä läpi tarkkaan

Menosäästöjä tulee etsiä muualta kuin etuuksista ja palveluista. Yksi kohde on yritystuet. Erilaisia yritystukia on kymmenittäin ja pelkästään suorien tukien yhteis-

määrä on yli kolme miljardia euroa. Näiden suorien tukien lisäksi on verotukina toteutettuja yritystukia.

Menosäästöjä etsiessä nämä tuet on käytävä tarkkaan läpi. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön valtiosihteeriöryhmän vuonna 2019 tekemiä suosituksia. Yritystuissa on suosittava erityisesti niitä tukia, jotka tukevat talouden uudistumista ja korkean tuottavuuden työpaikkojen luomista ja säilymistä tai ovat huoltovarmuuden kannalta kriittisiä.

UUDISTAMME KEHYSJÄRJESTELMÄN TUKEMAAN JULKISEN TALOUDEN KESTÄVYYTTÄ

Julkisen talouden suunnittelua pitää uudistaa, jotta parannetaan talouspoliittista päätöksentekoa ja turvataan julkisen talouden kestävyttä. Nykyisen kaltainen kehysjärjestelmä on ollut käytössä noin 20 vuotta ilman suurempia uudistuksia. Järjestelmä on perusteiltaan toimiva ja tarpeellinen, mutta sitä on päivitettävä vastaamaan paremmin nykyistä todellisuutta.

Kehysjärjestelmän tärkein tavoite on yhä tuoda ennakoitavuutta finanssipolitiikkaan. Samalla sen on tuettava julkisen talouden kestävä hoitamista pitkällä aikavälillä ja toisaalta mahdollistettava tarkoituksenmukainen reagointi suhdannevaihteluihin ja esimerkiksi äkillisiin kriiseihin.

Kestävyden näkökulmasta nykyisen kehysjärjestelmän keskeinen puute on se, että se ei huomioi tulopuolta lainkaan. Ideaalitalanteessa kehysjärjestelmä kohtelisi neutraalisti julkisen talouden kannalta samanlaisia politiikkatoimenpiteitä. Nykyinen järjestelmä on siitä kaukana, koska päätösperäiset menomuutokset ovat pääsääntöisesti kehysten sisällä ja veromuutokset taas ulkopuolella.

Kehysjärjestelmässä tulee näin ollen jatkossa huomioida menojen ohella myös

verotukseen tehtävät muutokset, jotta julkisen talouden suunnittelua ohjaavat säännöt turvaisivat julkisen talouden kestävyttä niin menojen kuin verojenkin osalta. Veromuutosten huomioiminen kehysjärjestelmässä on tärkeää myös sen takia, että kehysjärjestelmä ei vääristäisi talouspoliittista päätöksentekoa suosimalla veronkevennyksiä tai verotukia menolisäysten sijaan.

Hyvinvointialueiden aloituksen myötä sosiaali- ja terveystalouden julkisen rahoitus siirtyy kokonaan valtion vastuulle vuonna 2023. Muutos on merkittävä myös kehysjärjestelmän toimivuuden kannalta. Hyvinvointialueiden rahoituksen muutos ja tasoa voi etenkin alkuvaiheessa olla vaikea ennakoita ja suuretkin yllätykset ovat mahdollisia. Tämä on huomioitava kehysjärjestelmässä, jotta ei ajauduta tilanteeseen, jossa yllätykselliset muutokset pakottavat muuttamaan kehysääntöjen asettamisen jälkeen. Samaan aikaan on kuitenkin perusteltua pitää hyvinvointialueiden rahoituksen päätösperäiset muutokset, kuten uudet tehtävät, kehysten sisällä.

Kehysjärjestelmässä tulee myös olla riittävä joustavuutta kriisien ja taantumien varalle. Pitää välttää sääntöjä, jotka ohjaisivat suhdanteita kärjistävään finanssipolitiikkaan. Lisäksi kehysjärjestelmään tarvitaan poikkeusmekanismi, joka mahdollistaa tarkoituksenmukaisen reagoimisen erilaisiin kriiseihin.

SDP TAVOITTELEE

Kestävää kahden prosentin talouskasvua

- Reilua talouspolitiikkaa, joka suojaa ja vahvistaa hyvinvointivaltion toimintaedellytyksiä, yhteiskunnan heikompia ja kohtelee reilusti kaikkia yhteiskunnan toimijoita verotuksen, talouden pelisääntöjen ja tukien osalta
- Tulevaisuusinvestointeja koulutukseen, TKI-panostuksiin ja muihin talouskasvua ruokkiviin kohteisiin
- Tavallisten ihmisten ostovoimasta huolehtimista mm. palkkojen reilun kehityksen sekä eri maksujen ja kustannusten kehityksen kautta. SDP haluaa niin sähkön hintakaton kuin palveluiden maksukattojen yhtenäistämistä
- Kilpailukykyopimuksessa siirrettyjen sosiaaliturvamaksujen siirtämistä takaisin työntantajille palkansaajien ostovoiman parantamiseksi

Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyttä

- Velkaantumisen taittamista ja EU:n sopimusten määrittämiin valtionvelan rajoihin pääsemistä 2030-luvulle mennessä
- Vahvaa työllisyyttä julkisen talouden vahvistamiseksi. Työllisyysaste on nostettava 80 prosenttiin
- Veropohjien tiivistämistä ja verotuksen painopisteen siirtämistä kohti varallisuuden ja haittojen verotusta. Verovälttelyn vastaisten toimien tehostamista
- Kokonaisveroasteen säilyttämistä vähintään nykyisellä tasolla pohjoismaisen hyvinvointivaltion palvelujen turvaamiseksi sekä verotuksen muuttamista nykyistä progressiivisemmäksi
- Pieni- ja keskituloisten palkansaajien sekä eläkeläisten verotus ei saa nousta
- Julkisen talouden kehysjärjestelmän uudistamista

Ennakkoluulottomia säästöjä

- Terveiden ja työkyvyn ylläpitämisen kautta saatavien menovähennysten mahdollisuuksien hyödyntämistä nykyistä paremmin
- Toimitiloista, toiminnan uudistamisesta sekä viisaammista hankinnoista saatavia säästöjä
- Yritys- ja maataloustukien läpikäymistä tehottomien ja haitallisten tukien karsimiseksi

